

Bakslag i miljöpolitiken

En utvärdering av svensk miljöpolitik 2022 – 2026

Bilaga 4. Riksdagspartiernas enkätsvar inför riksdagsvalet 2022

Innehåll

Centerpartiet	3
Kristdemokraterna	20
Liberalerna	36
Miljöpartiet	52
Moderaterna	68
Socialdemokraterna	85
Sverigedemokraterna	101
Vänsterpartiet	117

Centerpartiet

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Centerpartiet vill främja en omställning från fossila bränslen och råvaror till det förnybara. Därför är det viktigt att bevara kvotnivåerna i reduktionsplikten, som innebär en succesiv inblandning av biodrivmedel, i kombination med ökad produktion av biobränslen i Sverige genom investeringsstöd. Dessutom ska vi sänka skatten på biodrivmedel, både höginblandade och inom reduktionsplikten, så att dessa drivmedel kan konkurrera ut det fossila.

Förslag 2.

Svar: Under 2021 infördes det gröna avdraget på initiativ av Centerpartiet som ska göra det enklare att satsa på grön teknik, något som är avgörande för klimatet. Det gör det lättare för privatpersoner genom RUT-avdraget att i hemmet satsa på grön teknik, främst solceller och laddboxar. Centerpartiet vill nu utvidga det gröna avdraget för att inkludera mer grön teknik såsom konvertering av bilar till hållbar drift samt energi- och vattenbesparande åtgärder. Vi tycker att det ska vara lönsamt att välja det gröna alternativet.

Förslag 3

Svar: Uppnå klimatneutralitet genom mer cirkulär ekonomi. Att ställa om sättet vi förbrukar produkter och råvaror samt hur vi konsumerar är helt nödvändigt för att nå klimatneutralitet. Vi vill sätta ett nationellt mål om en cirkulär ekonomi till år 2040 med tydliga och bindande etappmål på vägen dit. Rent praktiskt vill vi reformera miljölagstiftning som motverkar återbruk och återvinning, bygga ut producentansvar för fler materialslag, införa kvotplikter på återvunnen råvara, satsa på storskalig materialåtervinning och stärka delningsekonomin.

Förslag 4

Svar: Genomför en historiskt stor satsning på vatten och VA-infrastrukturen. Vi vill rusta upp och renovera det svenska vattenledningsnätet och reningsverken för att säkerställa rent dricksvatten i världsklass för framtida generationer och för att stärka vår klimatanpassning och beredskap mot extrema väderhändelser. Vattenlagstiftningen måste moderniseras och finansieringen måste breddas bortom statliga bidrag och VA-taxan.

Förslag 5

Svar: Centerpartiet vill satsa på ett klimatsmart och hållbart jordbruk samtidigt som lönsamheten och konkurrenskraften stärks. För att minska jordbrukets sårbarhet och beroende av importerade fossila insatsvaror vill vi bl a att biogasproduktionen ges ett stort och långvarigt stöd för investeringar i utbyggd kapacitet samt införa en biopremie för klimatsmarta bränslen. Vi vill öka den inhemska produktionen av växtnäring, samt stärka den biologiska mångfalden genom satsningar på naturbetesmarker.

Förslag 6

Svar: Sverige har en ambitiös miljölagstiftning som dessvärre bygger på gamla sanningar och föråldrade strukturer, och därför vill Centerpartiet reformera miljöbalken för att kunna ställa om till en cirkulär ekonomi och nå upp till klimatomställningen. Genom att göra lagstiftningen mer anpassad, förenkla tillståndsprocesser och ta bort byråkratin skulle det göra det lättare för små företag och testa ny och innovativ miljöteknik.

Förslag 7

Svar: Centerpartiet vill se satsningar på innovation och utveckling. Omställningen kommer att kräva investeringar i helt nya tekniker, material, tjänster och mer därtill. Det är viktigt att de investeringarna riktas mot det som är hållbart och kan bidra för att uppnå och bidra till efterlevnaden av klimatmålen. Därför vill Centerpartiet göra gröna investeringar enklare och mer lönsamma för företag som gör miljö- och klimatsmarta investeringar, så som att tillståndsprocesser måste påskyndas.

Förslag 8

Svar: Centerpartiet vill stärka det internationella klimatsamarbetet. Alla fossila subventioner måste fasas ut och alla fossila utsläpp ska ha ett pris för att vi ska nå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet. För Centerpartiet är det en självklarhet att alla utsläpp ska bära sina kostnader genom att de omfattas antingen av ett koldioxidpris eller av ett handelssystem för utsläppsrätter. Vi vill att Sverige ska vara föregångare i EU genom att anta ambitiösa och modiga utsläppsminskningmål.

Förslag 9

Svar: Stärk naturvården och återställ den biologiska mångfalden. Vi vill se en kraftfull restaurering av våra befintliga naturreservat samt vidta åtgärder för att minska antalet rödlistade arter samt förebygga invasiva främmande arter. Vi vill förvalta det som redan är skyddat på land och till havs mycket bättre och göra det lättare och billigare för markägare att bidra till en livskraftig närmiljö.

Förslag 10

Svar: Brott mot miljön måste prioriteras högre och därför vill Centerpartiet se ett samarbete mellan myndigheter i Sverige och med andra länder då brottslighet på avfallsområdet begås av internationella nätverk. Idag saknas det tillsyn över miljöbrott och därför vill vi införa ett register på företag för att döma ut strängare straff. Kommuner och privatpersoner som drabbas av miljöbrott ska få skälig ersättning för skadorna och kostnaderna.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: 1. Skärp handeln med utsläppsätter: För Centerpartiet är det en självklarhet att alla utsläpp omfattas av ett pris och att takten i minskningen måste öka. 2. Minusutsläppsätter: EU behöver skapa ett system för att prissätta minusutsläpp, så att vi får verklig fart på tekniken och kan få bort med koldioxid ur atmosfären. 3. Vi vill också införa en djurvälståndslag i EU, likt den som finns i Sverige, som ser till att det finns minimikrav för djurens välfärd och att EU har möjlighet till sanktioner mot medlemsländer som inte följer den.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vårt mål är att fasa ut fossila bränslen så snart som möjligt eller till 2030, med vissa undantag. Vi vill att Sveriges energisystem som helhet ska vara 100 procent förnybart senast 2040. En utfasning av de fossila bränslena ska företrädesvis ske på EU-nivå för att inte öka risken för koldioxidläckage. Men också för att värna konkurrenskraften inom näringslivet och upprätthålla andra viktiga samhällsmål som ökad livsmedelsproduktion. Däremot ska Sverige fortsatt vara en föregångare på klimatområdet genom ambitiösa utsläppsminskningssmål samt grön teknikutveckling. Vi vill se mer energieffektiva fordon, en ökad biogas- och biodrivmedelsanvändning och fordon med nollutsläpp i kombination med satsningar på hållbar infrastruktur.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Skogen är en oerhört viktig resurs i svensk klimatpolitik, både som kolsänka och för materialsubstitution för att minska beroendet av fossila källor. Tack vare ägarnas långsiktiga ansvarstagande är den svenska skogen välmående, växande och binder årligen tiotals miljoner ton koldioxid. Trädets substitutionseffekt ger större klimateffekt än om det står kvar i skogen och därför är Centerpartiets målbild en brukad och växande skog med 20 procent i tillväxt till år 2050, vilket skulle innebära en ökad koldioxidinbindning.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi tycker att det är angeläget att Sverige för en politik som ger tydliga resultat i form av utsläppsminskningar och att vi klarar av att leva upp till Parisavtalets temperaturmål. Sverige ska gå före och anta tuffa klimatmål som innebär att utsläppen succesivt minskar. Då har vi också möjlighet att sätta press på andra länder att skruva upp ambitionerna i sin klimatpolitik. Det är också därför vi är så pådrivande nationellt för att stärka nuvarande styrmedel som bidrar till minskade utsläpp. Samtidigt måste vi säkerställa att Sveriges försprång inte möjliggör ökade utsläpp i andra EU-länder, därför måste EU som helhet anta en skarp utsläppsminskningsskurva.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordens miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi vill inte införa en kilometerskatt då vi måste ha ett system som inte missgynnar människor/företag som är beroende av bilen. Vi vill se ett rättvist och differentierat system för transporter, ett skattesystem som styr mot transporteffektivitet/minskad klimatpåverkan/minskade samhällskostnader som inte skapar konkurrensnackdelar pga avstånd och där beskattning/trafikavgifter tillåts variera mellan olika platser/tider, beroende på vart, och hur långt, du kör samt beroende på vilken bil du kör. Det ska bli möjligt att differentiera beskattning av vägtrafik i städer och på lands- och glesbygd. Vid utformningen av detta system måste hänsyn också tas till tekniska- och integritetsperspektiv.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: EU:s handel med utsläppsrätter är en av unionens absolut viktigaste klimatlagstiftningar och är ett avgörande styrmedel för att EU ska nå de egna klimatmålen och internationella åtaganden inom Parisavtalet. I början av 2022 presenterade Centerpartiet nya åtgärder i sin utsläppsrappport för att minska det totala antalet utsläppsrätter i systemet genom en engångsjustering och vi vill justera handelssystemets tekniska parametrar, den linjära reduktionsfaktorn (LRF), som bestämmer den årliga minskningen av utsläppstaket för att ETS ska bli kompatibelt med 1,5-gradersmålet.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solelen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi vill inte se statliga subventioner till kärnkraften, eller stöd till vind-, kärn- eller vattenkraft, eller att den stängs ner i förtid av politiska beslut. Den som vill bygga kärnkraftverk på marknadsmässiga villkor är fri att göra det och vi anser inte att svenska skattebetalare ska bekosta ny kärnkraft genom statligt stöd.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsforeningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en

effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sverige har redan en mycket hög andel skyddad mark om vi använder samma mätmetoder som övriga EU. Vi ser det som prioriterat att gemensamma definitioner av skyddad mark och metoder för att mäta detta tas fram först. Därtill vill vi satsa på att restaurera redan befintliga naturskyddsområden innan nya bildas, då de inte uppvisar de naturvärden och ekosystemtjänster som det är tänkt, en konsekvens av eftersatt skötsel och underhåll. Vi vill också att naturskyddet bygger på frivillighet och utgår från den lokala markägaren, vilket är långt mer effektivt än statligt påtvingade skyddsformer.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktiga har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Centerpartiet anser att en havsmiljölag riskerar att bidra till att urholka miljömålssystemet, vilket i förlängningen kan leda till att vi får ett splittrat miljömålssystem där mål som inte får en särskild lag kopplade till sig kan upplevas som mindre viktiga att uppfylla. Miljömålssystemet bör ses över i sin helhet för att bli mer ändamålsenligt och kopplas tydligare till de globala målen i Agenda 2030. Istället vill Centerpartiet ta krafttag mot övergödningen i Ostersjön och införa ett nytt system där de länder som smutsar ner Ostersjön får betala.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Osternsjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Centerpartiet anser att det finns tillräckligt med underlag för att, med försiktighetsprincipen som utgångspunkt, flytta ut trålgränsen till 12-milsgränsen för att på så sätt framför allt reglera industrifisket. Förändringen förutsätter överenskommelser med våra grannländer för att få praktisk betydelse. Undantag ska finnas för ett hållbart kustnära och regionalt fiske som har en ringa påverkan på miljön och fiskebestånden. Dessa fiskeriföretag är viktiga att värna eftersom de bidrar till en levande landsbygd och levande kustsamhällen.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljö kvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi delar skogsutredningens bild att politiken måste sätta ned foten i flera centrala skogspolitiska frågeställningar. Politikens roll är att balansera olika intressen mot varandra och detta klarar inte myndigheter. Vi ser behovet av en parlamentarisk beredning som ska se över hur målen ska vara formulerade och tillämpas. Det har en stor betydelse för hur resultat och måluppfyllelse ska tolkas och vi välkomnar därför en bredare politisk samsyn.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötsel. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi tycker att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom sin bransch på miljö- och klimatområdet och arbeta för att nå de av riksdagen beslutade nationella miljö- och klimatmålen. Samtidigt anser Centerpartiet att Sveaskog ska kunna bedriva sin verksamhet på affärsmässiga grunder eftersom de också agerar på en marknad med marknadsmässiga villkor. I de fall det ska finnas andra syften och målsättningar med statens markinnehav, exempelvis när man vill använda markinnehavet i första hand för naturändamål, är det bättre att det ansvaret hanteras genom våra myndigheter.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giffri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Tack vare Centerpartiets budgetframgångar den här mandatperioden finns det goda möjligheter att ersätta svensk lantbrukare för de merkostnader det innebär att vara ekologisk lantbrukare. Den typen av ersättningar anser vi är motiverad. Däremot vill vi inte se bindande produktions- och konsumtionsmål som här föreslås. Fokus bör vara att minska det samlade lantbrukets miljö- och klimatavtryck inte något annat. Miljön- och klimatet tjänar dessutom generellt på att fler konsumenter väljer mat som är producerad i Sverige framför mat som är importerad – oavsett om maten är ekologisk eller ej.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi anser att det är en rimlig målsättning, samtidigt som det också behöver göras pragmatiska överväganden om hur vi kan skapa störst samhällsnytta med begränsade resurser. Centerpartiet har varit pådrivande för en generös medfinansiering av landsbygdsprogrammet den här programperioden, och har prioriterat höjd ersättning till naturbetesmarker i dessa förhandlingar vilket innebär att betesmarksersättningarna kunnat höjas och närma sig full kostnadstäckning.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso- och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatets risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Centerpartiets generella utgångspunkt när det gäller bekämpnings- och växtskyddsmedel är att beslut om vilka verksamma ämnen som ska få användas ska fattas på vetenskapliga grunder. I Sverige är det Kemikalieinspektionen som ansvarar för att godkänna växtskyddsmedel medan Jordbruksverket ger råd kring deras användning. Vi anser i det här fallet att utvecklad kunskap och rådgivning är effektivare styrmedel än en punktskatt.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet.

Enligt en rapport¹ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Centerpartiet vill ha ett liknande mål men sätta det ännu mer ambitiöst. Vi vill lagstifta om att Sverige ska ha en cirkulär ekonomi på plats redan till år 2040, samma år som vi anser att Sverige ska nå klimatneutralitet. Ska vi till dess ta bort lika mycket CO₂ som vi producerar måste vi vidta åtgärder bortom punktkällor och transporter. Brytningen av jungfruliga resurser och linjära materialflöden måste kraftigt reduceras. Dock behövs det tydliga etappmål på vägen till år 2040 samt att omställningen utvärderas regelbundet och på ett effektivt sätt. Det är av stor vikt att cirkulära åtgärder tar sikte på hela produktlivscykeln samt att vi inför en nollvision för avfall.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfiltar eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

---

¹ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi utsätts varje dag för olika ämnen som kan vara skadliga för hälsan och miljön och vi vill att de farliga ämnena ska fasas ut och att alternativa lösningar för vår hälsa ska förbättras. Centerpartiet har varit drivande för förbud av farliga ämnen i vanliga hushållsprodukter och vi vill få bort högfluorerande ämnen, som PFAS, i snabbare takt genom skarp lagstiftning och insatser inom EU. Vi vill se ökade medel till saneringsanslaget i budgeten, utöver lagstiftning och EU påverkan. Vi vill se ökade statliga medel som går till att utrusta de svenska vattenreningsverken med modern och avancerad reningsteknik som har möjlighet att rena vattnet på såväl PFAS som andra skadliga kemikalier och föroreningar.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnena) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: I Januariavtalet togs det fram en handlingsplan med åtgärder för en cirkulär omställning av Sverige, där åtgärderna och insatserna för effektiv resursanvändning i giftfria cirkulära flöden är nödvändiga för att nå miljö- och klimatmålen och i Agenda 2030. Vi vill att kemikaliearbetet ska utökas och för att skydda konsumenter bör ett skärpt internationellt kemikaliearbete prioriteras, vilket bl.a. ska inkludera ökad information om farliga ämnen i leverantörskedjor. Vi tycker att det är bra att det utreds men vi vill undvika att det leder till mer onödig administration för den enskilde konsumenten.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi

vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: För Centerpartiet är grön skatteväxling en central del av både miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. Högre skatter på miljöpåverkan parallellt med skattesänkningar på jobb och investeringar. Det ger bättre förutsättningar för svenska företag att bidra till svensk ekonomi och sysselsättning, samtidigt som utsläpp och miljöpåverkan minskar när förorenaren får betala utsläppskostnaden. För oss är det viktigt att våra miljöskatter har som syfte att bidra till genomförandet av våra klimatmål, och därför är det viktigt att skatterna är formulerade på ett sätt så att de når eftersträvd effekt.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.² Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm³. När en

---

² Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

³ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

anläggning prövas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Näringslivet behöver långsiktighet för att våga investera, särskilt i ny teknik. Längre tillstånd skapar förutsägbarhet och minskar administrativa kostnader. Vi vill utreda om det är ändamålsenligt att förlänga tillstånd för miljöfarlig verksamhet jämfört med idag. Samtidigt vill vi reformera teknikkraven i Miljöbalken så att krav på "bästa tillgängliga teknik" blir vägledande istället för "bästa möjliga teknik" och att förlängda tillstånd har som krav att föråldrade och smutsiga verksamheter förnyas den teknik som används.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Centerpartiet tycker det är bra att allmännyttan ska erbjuda klimatsmarta, hållbara och högkvalitativa bostäder. De lägenheter som byggdes under miljonprogrammen bör renoveras med ett grönt renoveringsprogram där ny teknik och forskning möjliggör klimatsmart energianvändning, hållbarare sopsorteringssystem, miljövänliga vattenledningsteknik och förnybara byggnadsmaterial såsom trä. Det leder till en minskad energianvändning, minskad klimatpåverkan men också smartare bostadslösningar för hyresgästerna.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: En fördel är att inköpare eller den myndighet de arbetar på inte själva behöver lägga tid på att detaljstudera gällande krav, vilket är en bra effektivisering av offentliga resurser. Det är viktigt att det finns en rad olika certifieringar att välja mellan och att de är relevanta för den offentliga kunden. Flera märkningar behöver samexistera och värderas, även inom samma produktkategori. Det leder till att märkningarnas kriterieråd utvecklar och höjer hållbarhetskraven som märkningar faktiskt innebär. Det allra viktigaste är dock att det offentliga ställer höga miljökrav – oavsett märkning.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala

hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi står upp för en-procentsmålet i biståndet och klimatbiståndet är en av våra största och viktigaste prioriteringar, jämte hållbara jobb, demokrati och rättsstat. Vi är inte emot additionella medel men vill fokusera biståndet mer på våra prioriteringar, inkl. klimatbiståndet, för att på så sätt verkligen göra skillnad. Klimatet är vår tids största utmaning och människor som lever i fattigdom drabbas hårdast, särskilt kvinnor och flickor. Med ökad effektivitet och ett klimatsmart jordbruk där förnybar energi, energieffektivisering och bevarande av biologisk mångfald är vägen ut ur fattigdom för många människor.

Kristdemokraterna

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: För att motverka förlust av biologisk mångfald vill vi underlätta för svenska lantbrukare att få fler betande mular i vår natur, både regelmässigt och ekonomiskt. Betande mular ger biologisk mångfald. Vi vill även samförvalta den skandinaviska vargstammen med Norge och minska antalet vargar för att ge rimliga möjligheter att hålla betesdjur.

Förslag 2.

Svar: För att minska klimatutsläppen vill vi bruka den svenska skogen aktivt. Bland annat för att kunna få ut biobränsle, samt ta ut mer virke och därmed kunna ersätta byggande i betong med träbyggande.

Förslag 3

Svar: Köpa in och annullera utsläppsrätter.

Förslag 4

Svar: Skala upp användandet av CCS och Bio-CCS.

Förslag 5

Svar: Titta vidare på förslaget att flytta ut trålgränsen som idag är fyra sjömil utanför den svenska kusten. Den fisk som tas upp bör i ökad utsträckning gå till humankonsumtion istället för fiskmjöl.

Förslag 6

Svar: Korta och effektivisera tillståndprocesser så att företags omställning inte stoppas av långa handläggningstider. När viljan till omställning finns ska inte långa handläggningstider vara en bromskloss.

Förslag 7

Svar: För att minska klimatutsläppen bör politiken tydliggöra att kärnkraft är en välkommen del i den svenska energimixen även efter 2040, samt förbättra den totala elinfrastrukturen.

Förslag 8

Svar: GMO är en möjlig väg till att skapa grödor som bättre kan hantera ett nytt klimat med nya växtbetingelser och nya växtskadegörare.

Förslag 9

Svar: Ett helt nytt skattesystem gällande trafik, där beskattningen är större i de städer med god tillgång till kollektivtrafik och beskattningen är lägre i lands- och glesbygd.

Förslag 10

Svar: För Kristdemokraterna är subsidiaritetsprincipen central. Inte minst på miljöområdet ser utmaningarna olika ut i olika kommuner och regioner. Därför bör samhället, inom givna ramar, ge så stor frihet som möjligt att lokalt lösa de miljöproblem som är mest aktuella i respektive område.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: EU måste släppa skogspolitiken till medlemsstaternas självbestämmande då skogen har olika förutsättningar inom EU.

EU behöver inta en ny inställning till GMO. Det behövs primärt för att det är ett verktyg för att hålla livsmedelsproduktionen uppe samt för att öka EU:s motståndskraft i ett förändrat klimat och en oroligare värld. Det behövs även för att behålla forskningskompetens inom unionen.

Utfasningen av fri tilldelning i handeln med utsläppsrätter måste ske på ett sätt som säkerställer europeisk konkurrenskraft och inte leder till koldioxidläckage. Det är viktigare än någonsin när energipriserna skenar.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

*Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. **Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.***

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Ett förbud mot fossila bränslen från 2030 skulle få extremt stora konsekvenser för hela samhället. SNF driver även att skogen ska skyddas i mycket större omfattning än idag och då kommer det inte gå att få fram de biodrivmedel som behövs.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Verkligheten är att ett mål enligt förslaget skulle ge betydligt högre fossila utsläpp som till stor del skulle motverka kolsänkan. KD ser hellre att t.ex. skogen används för att ersätta fossila drivmedel, klimat- och miljöpåverkande cementbaserat byggande än att den ska stå orörd. Att bygga med trä binder kol i byggnaden och minskar användningen av cement, dubbel klimatnytta alltså.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi tror på en systemomställning tack vare tekniken och all strävan efter hållbarhet som våra företag visar. Att sätta strikta mål riskerar att motverka sitt syfte.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbanan, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordon's miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: KD driver detta förslag redan.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi anser att alla växthusgaser bör omfattas av handelssystemet, att hela transportsektorn samt andra sektorer med stora utsläpp bör omfattas och att handelssystemet på lång sikt bör vara ett globalt system. Likaså behöver Sverige prioritera arbetet med att få fler länder, utanför EU, att ansluta sig till ETS. Särskilt angeläget är detta vad gäller flyget.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Kristdemokraterna vill inte se statliga subventioner till kärnkraftverk men förespråkar en tydlig politisk linje där kärnkraften är en viktig del av den svenska energimixen även efter 2040. Vi menar också att målet om 100 procent förnybart ska bytas mot 100 procent fossilfritt.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Sverige skyddar redan idag långt mer mark än vad statistiken visar. Det saknas pengar till att ta hand om det redan skyddade så att utöka skyddet skulle sannolikt få en motsatt effekt, alltså sämre biologisk mångfald mm. KD anser att vi först ska ta hand om det som redan skyddats innan ytterligare områden skyddas.

8. En ny havsmiljölög

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölög med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölög med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi står bakom Miljömålsberedningens förslag.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Ostersjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Detta kan vara en åtgärd för att förbättra möjligheterna för det mer traditionella skärgårdsfisket att kunna överleva, vilket också är i linje med livsmedelsstrategin. Vi vill tillsätta en utredning för att få ett bra beslutsunderlag.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljö kvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: KD anser att det finns stora brister i hanteringen av skogspolitiken. Vår analys ger dock motsatt utfall mot SNF. KD anser att frihet under ansvar där skogsvårdslagens två pelare produktion och naturvård ska värderas lika är bra. I dagsläget upplever skogsägare att naturvårdsintressen har för stort inflytande. En mångfald av markägare är bästa lösningen för att uppnå biologisk mångfald därför vill vi att Sveaskog säljer mer av sin skog till privata skogsägare.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: KD anser att Sverige har ett ansvar, inte minst i klimatomställningen, att bruka den resurs landets skogar är. Vi delar inte bilden att Sverige inte når upp till internationella åtaganden inom skogsområdet.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giffri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: KD anser det viktigt, vilket kriget i Ukraina visat, att Sverige producerar mer mat och därför anser vi inte att politiken ska ställa den typ av mål kring varken produktion eller konsumtion som frågas efter. Ekologisk produktion har andra nackdelar för miljö och klimat jämfört med konventionell produktion, t.ex. väsentligt större bränsleförbrukning per producerat kg livsmedel, även näringsläckaget är större per producerat kg livsmedel. Konsumenternas efterfrågan ska vara styrande för vad som ska produceras.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Självklart behöver lantbrukaren inte bara full kostnadstäckning utan även utrymme för vinst även på den del av verksamheten som utgörs av miljöersättning så att det ges möjlighet till att investera i företaget. De största hindren för betesdrift i dagsläget är dock regler, administration, dålig lönsamhet och den förda rovdjurspolitiken som allvarligt försvårar betesdrift.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso- och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från

våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Att arbeta för mindre farliga preparat är bra men vi är emot att använda skatt som styrmedel. T.ex. fallet med Neonikotinoider där det argumenterades att dessa var farliga för pollinerare och det därför blev förbjudet att beta oljeväxter med dem. Resultatet har blivit att arealen våroljeväxter istället minskat drastiskt vilket påverkar pollinerarna mer än en ev. påverkan av neonikotinoiderna.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport⁴ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det är viktigt för miljön att vi minskar fotavtrycket på sikt. Vad gäller materialfotavtrycket med en tidshorisont fram till 2050 har vi inte tagit ställning till i dagsläget.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är

---

⁴ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfiler eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det är även viktigt att hushåll med enskild brunn får möjlighet till reningsutrustning som ger dem ett säkert dricksvatten.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Svaret på frågan måste självklart bli Ja men däremot är det osäkert om det ens är möjligt att hitta en genomförbar lösning.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi

vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Kristdemokraterna anser att en skattereform skulle behövas men att "tydligt styra mot miljömålen" riskerar att påverka företag och privatpersoner orimligt hårt om inte tillräcklig hänsyn tas till andra faktorer.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.⁵ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm⁶. När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

---

⁵ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

⁶ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det ligger i företagets intresse att införa modern teknik som ofta kan effektivisera processer men i de flesta fall också minska skadliga utsläpp. Att förorsaka så små utsläpp som möjligt är också en marknadsföringsfördel för företaget. En förnyad miljöprovning bör kunna initieras av tillsynsmyndigheten i de fall ny teknik finns som kan minska miljöpåverkan väsentligt. Det ska då vara myndigheten som har bevisbördan och minskningen av utsläpp måste stå i proportion till kostnaden.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det befintliga bidraget används inte i någon större utsträckning då åtgärderna ändå är ekonomiskt fördelaktiga. Åtgärder i närmiljön har sannolikt samma effekt då det ökar attraktiviteten i bostadsområdet.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är

att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Förslaget kan tyckas okontroversiellt men leder många gånger, särskilt gällande livsmedel, till bakvända resultat. Följden av kommuner och regioner som har krav om viss andel ekologiska livsmedel blir ofta att övriga livsmedel blir hårt prispressade importvaror som inte ens skulle få produceras i Sverige. KD vill istället hjälpa offentliga upphandlare att göra väl avvägda upphandlingsunderlag för att enligt LOU kunna köpa mer inhemskt producerat. Då ökar vi också försörjningstryggheten, oavsett vilken produkt det handlar om.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar Det finns idag klimatsatsningar både inom och utanför det traditionella biståndet. Ett exempel är bistånd till civilsamhällets insatser inom både klimat- och "vanligt" bistånd som kan gå hand i hand, såsom trädplantering i småjordbruk. Det kan därför vara svårt att specificera om det är klimat eller utvecklingsbistånd (därav vet ej-svaret) Fonder för klimatomställning/-åtgärder på kort och lång sikt behöver finnas och stödjas men det måste säkerställas att pengarna hamnar på rätt ställe för att undvika korrupcion.

Liberalerna

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Liberalerna konstaterar att det är de närmaste åren det kommer att avgöras om mänskligheten kommer att kunna bromsa de skenande utsläppen av växthusgaser och se till att klimatet inte ohjälpligt förändras. Omätliga värden, såväl mänskliga som naturmässiga, ligger i vågskålen. Klimatpolitiken och skyddet av den biologiska mångfalden måste gå hand i hand. Den livsviktiga kampen mot klimatutsläppen måste ske parallellt med stärkt skydd av biologisk mångfald och naturvård. Bara genom detta helhetsperspektiv får vi en hållbar utveckling. Liberalerna har i riksdagen lagt fram ambitiösa motioner för klimatpolitiken, naturvård och biologisk mångfald samt levande hav och vatten (med totalt 150 yrkanden). Vi har därtill nyligen antagit ett klimatpolitiskt program vid vårt landsmöte i november 2021. Dessa bifogas. Några av våra prioriterade förslag är följande:

Förslag 1.

Svar: Elektrifiering av vägtransporter. Elektrifieringen av transporterna är avgörande för att få bort de fossila bränslena. Laddinfrastrukturen behöver förbättras vid bostäder och arbetsplatser, framför allt vid flerbostadshus. Parkeringar där bilar står mellan några och 24 timmar ska ha laddare. Det ska ställas krav på laddare på befintliga parkeringar. Det ska finnas snabbladdare längs vägarna. Elvägar och laddinfrastruktur för tunga fordon ska byggas ut.

Förslag 2.

Svar: Elektrifiering av industrin. Industrins processer måste göras oberoende av fossila bränslen. Processerna behöver elektrifieras – direkt eller indirekt via vätgas. Det förutsätter både ett kraftsystem som förmår att leveranssäkert och kostnadseffektivt producera och distribuera den el som behövs och en infrastruktur för vätgas. Det kräver också stabilitet i de politiska besluten. Den som gör rätt måste kunna lita på att få en konkurrensfördel gentemot konkurrenter som inte ställer om.

Förslag 3.

Svar: Klimatneutralt flyg och sjöfart - Flygplatserna ska kunna ladda elflyg. Hamnarna ska kunna förse sjöfarten (fjärr och kust) med fossilfria bränslen. Mer biobränslen. Produktion av elektrobränslen måste komma igång (syntetisk bensin, diesel, flygbränsle från infångad koldioxid och vätgas). Staten bidrar med investeringsstöd i tidiga skeden, men framförallt ändamålsenliga regelverk, effektiv tillståndsgivning och genom att de som väljer att fortsätta förorena drabbas av ökande kostnader.

Förslag 4.

Svar: Okade insatser för biologisk mångfald - Hotet mot den biologiska mångfalden förvärras när klimatet snabbt ändras. Både skogs- och jordbruket behöver anpassas. Sammanhängande områden behövs för att ge arterna en fristad i landskapet och för att ge möjligheter för dem att sprida sig. (Vad sammanhängande innebär är olika för olika arter.) Vi vill se ett varierat skogsbruk där hyggesfritt skogsbruk tillämpas mer. Kantzoner och ekologiska öar i skogen och jordbrukslandskapet ska skapas överallt.

Förslag 5.

Svar: Ambitiösa mål för infångning och lagring av koldioxid - 10 miljoner ton biogen koldioxid ska fångas och lagras 2030, 20 miljoner ton 2035 (10 miljoner ton motsvarar utsläppen från alla bilar och bussar). Marknaden för negativa utsläpp ska öppnas för privata aktörer. Mer kol behöver också bindas in på andra sätt till exempel som biokol och genom ökat träbyggande.

Förslag 6.

Svar: De återstående gammelskogarna måste skyddas. Markbytesprogrammet, genom vilket privata markägare kunnat byta skyddsvärd mark mot mark som Sveaskog äger, ska förlängas och utökas.

Förslag 7.

Svar: Miljöanpassningen av vattenkraften kommer att leda till vissa produktionsförluster. Arbetet har dock stor betydelse och får inte tappa tempo. Ambitionsnivån ska upprätthållas. Särskilt vid de små vattenkraftverken kan den ekologiska vinsten av att anpassningar, eller till och med riva ut kraftverken, vara stora i förhållande till den ringa påverkan på kraftsystemet.

Förslag 8.

Svar: Havsmiljöarbetet behöver intensifieras – Särskilt Osternsjön är i dåligt skick. Situationen förvärras av klimatförändringarna. Det storskaliga fisket behöver begränsas hårdare. Ytterligare åtgärder mot övergödning behöver vidtas, t.ex. kantzoner och våtmarker. Arbetet för att gynna förnyring av fisk, fågel och reptiler t.ex. genom åtgärder i grunda vatten behöver förbättras. Fortsatt information till människor som vistas vid kusten för att minska oavsiktlig påverkan t.ex. av ankring.

Förslag 9.

Svar: Återvätning av torvmark av klimatskäl – Att återveta tidigare utdikad torvmark är ofta en mycket kostnadseffektiv klimatåtgärd som också har en rad andra positiva effekter. Liberalerna har under mandatperioden fått igenom synsättet att återvätning kan vara motiverat av klimatskäl. Vi har också sett till att det har funnits pengar i statsbudgeten för detta, främst riktade mot åtgärder på skogsmark. Detta arbete ska fortsätta.

Förslag 10.

Svar: Fördubbling av elsystemet. Liberalerna vill att politiken ska skapa förutsättningar för en fördubbling av elsystemet på 20 år. Det är en förutsättning för att industrin och transportsektorn ska kunna elektrifieras och för att olja, gas och kol ska kunna ersättas.

**Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?
Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.**

Svar: 1. EUs nya klimatmål (-55 % 2030 och nettonoll 2050) måste implementeras i tillräckligt vass lagstiftning så att målen nås. 2. Det räcker inte med förbud och höga priser på utsläpp. EU måste också göra mer för att göra alternativen möjliga, framförallt vad gäller fossilfri energi. 3. Elektrifieringen av vägtransporterna går för långsamt. Åtgärder är på gång inom EU, men de behöver bli mer ambitiösa och komma på plats.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det finns två typer av styrmedel för att få bort de fossila bränslena - förorenaren betalar, där den som behöver tid att ställa om får betala en ökande kostnad för sina utsläpp, eller förbud och ransonering. Effekten är densamma. Konsekvenserna är helt olika. Vi förordar att förorenaren betalar. För att det ska fungera måste kostnaden för utsläppen stiga - kontrollerat och förutsägbart - till dess utsläppen är helt borta. I takt med den tekniska utvecklingen bör dock nyförsäljning av klimatskadliga fordon fasas ut. Det bör sättas ett EU-gemensamt slutdatum för nya fossildrivna fordon.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar,

vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Att öka kolsänkan i skog och mark är en kostnadseffektiv klimatåtgärd som dessutom inte sällan kan bidra till att uppfylla andra miljömål. Liberalerna har under mandatperioden 2018-2022 drivit på för att öka insatserna. På Liberalernas initiativ har staten gjort satsningar på återvätning av tidigare torvmark av klimatskäl. Liberalerna arbetar för att fasa ut torvbrytningen med sin stora klimatpåverkan. Vi föreslår koldioxidskatt på planteringsjord som tillverkas av torv. Kolsänkan i skog och mark är stor. Att fördubbla den till 2030 är sannolikt inte realistiskt även om det vore önskvärt.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: De viktigaste målen och styrmedlen för klimatarbetet finns på EU-nivån och gäller för unionen som helhet. Liberalerna ville när de nya klimatmålen sattes se bindande mål för respektive medlemsstat (vilket skulle ha motsvarat nationella utsläppsbudgetar). Det vore rimligt att EU:s klimatmål bröts ned på medlemsstaterna då energipolitiken, som har en mycket stor påverkan på de totala utsläppen, är nationell. En svensk koldioxidbudget bör beslutas som en del av EU:s klimatpolitik.

4. Infor differentierad vagskatt

Vagtrafik orsakar samhallskostnader for miljopaverkan, olyckor och uppratthallande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vagtransporter forvantas i allt hogre utstrackning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpaverkan. Men vagtrafik orsakar aven andra kostnader kopplade till buller, halsoskadliga partiklar fran dack och vagbana, markintrang, olyckor, trangsel, samt kostnader for infrastruktur. Kostnader maste da finansieras pa ett nytt satt, forslagsvis genom skatt pa saval svenska som utlandsregistrerade fordon i rorelse som anpassas efter varje fordons miljopaverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen kors, differentierad vagskatt mojliggor hogre beskattning i staderna och lagre pa landsbygden.

Forslag: Infor differentierad vagskatt for lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Utslapp, buller, olyckor, trangsel och annat behover kopplas till en kostnad for bilisten som sa nara som mojligt kopplar till problemet. En differentierad vagskatt i kombination med koldioxidskatt pa fossila branslen kan utformas pa olika satt. Lokalt beslutade miljoavgifter ar ett. Vagavgifter pa motorvag dar det finns sarskilt goda kollektivtrafikalternativ bor provas. Detta leder till att de styrmedlen blir tydligast dar de negativa effekterna av vagtrafik ar som tydligast. Vi vill undvika en omfattande insamling av information om enskilda fordon som ar forknippad med integritetsrisker.

5. Høj ambitionsnivån i EU:s utslappshandel ETS

EU:s utslappshandelssystem ETS ar ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och ar av stor betydelse aven for genomforandet av de svenska klimatmalen. Nu pagar en oversyn av systemet som ska vara fardig 2023. EU:s klimatmal ar for lagt satta for att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebar att EU:s utslapp behover vara nara noll ar 2035. Men i dag styr utslappshandeln inte ens mot de lagt satta malen. Både skarpna mal och forbattringar av systemet behövs darfor. Med dagens system minskar utslappsutrymmet med 2,1 procent per ar vilket leder till nollutslapp forst 2058. EU:s nya klimatmal om att minska utslappen med 55 procent till 2030 kraver enligt EU-kommissionen en arlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutslapp forst kring 2045. For att klara Parisavtalets 1,5-gradersmal maste utslappen minska snabbare. Det kravs darfor beslut om en omfattande engangsreduktion av antalet utslappsraatter samt en kraftig skarpning av den arliga minskningen, den sa kallade arliga linjara reduktionsfaktorn.

Forslag: Verka for att EU beslutar om en tillracklig skarpning av den arliga linjara reduktionsfaktorn inom EU:s utslappshandel ETS i kombination med en engangsreduktion av antalet utslappsraatter, sa att EU:s utslapp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmal.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Liberalerna ville se strängare klimatmål för EU än de som beslutades. Men att nu riva upp de mål som ligger skulle skada klimatarbetet. Fokus måste läggas på att implementera lagstiftning som tar oss till 55 % 2030 och nettonoll 2050. Det inkluderar att skärpa EU-ETS. För att hålla temperaturökningen under 1,5 grader krävs även omfattande negativa utsläpp. Kapacitet att åstadkomma dem behöver byggas upp genast.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatmålen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Liberalerna anser att subventioner är ett dåligt styrmedel som ska undvikas. Elförsörjningen är fundamental för att samhället ska fungera. Om leveranssäkerheten hotas och människor riskerar att inte få el när och där de behöver den måste staten stiga in. Om subventioner i ett sådant läge används ska de vara teknikneutrala och utgå från den nytta man vill uppnå (t.ex. stabil spänning och frekvens). De ska inte riktas till specifika kraftslag.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en

effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klimatförändringarna innebär att trycket mot ekosystemen ökar, särskilt på nordliga breddgrader. Strategin att skydda särskilt värdefulla områden behöver breddas. För att göra det möjligt för arterna att sprida sig behöver sammanhängande områden skydd. Det behövs också mer av kantzoner och ekologiska öar i jordbrukslandskapet och i den brukade skogen. Även i områden utan skydd behöver hänsyn tas till ekosystemen. Det gäller särskilt skogen men också till exempel fisket.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktiga har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det behövs en havsmiljölag för att skapa en systematik och en samordning. Havsfrågorna har varit på den politiska agendan i decennier. Vi liberaler är inte nöjda med resultaten. Det behövs en förändring. En havsmiljölag är en av delarna. Vi står bakom Miljömålsberedningens rapport Havet och Människan i sin helhet. Förutom havsmiljölagen finns en lång rad andra åtgärder som också behöver genomföras. Det räcker inte att stifta en havsmiljölag.

9. Flytta ut trålgransen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Osternsjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgransen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgransen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgransen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det behövs ett trålförbud (med möjlighet till avsteg) vid kusten. I ett nästa steg kan det bli aktuellt att pausa det industriella fisket. Särskilt bottentrålningen är problematisk. Bestånden måste få chans att återhämta sig. Det småskaliga kustnära fisket och fritidsfisket står för långt mindre fångster, men det representerar stora värden – ekonomiska, kulturella, rekreationella – relativt fångstens storlek. Det småskaliga fisket och fritidsfisket bör därför tillåtas långt längre än det storskaliga.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljö kvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det är både möjligt och nödvändigt att förena miljömålet och produktionsmålet i skogspolitiken. Runt hälften av de hotade arterna finns i skogen. Det går att driva ett lönsamt skogsbruk även med mer skonsamma metoder än de i dag förhärskande. Skogen är en mycket viktig kolsänka och behöver fortsätta vara det. Alla ökningar av uttaget av biomassa behöver därmed värderas utifrån klimateffekten av ett ökat uttag.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötsel. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Sveaskog och de övriga offentliga skogsägarna kan alla utveckla sitt skogsbruk för att bli mer skonsamt mot ekosystemen. Staten ska vara ett föredöme i förvaltningen av skogen. Ett av sätten att åstadkomma det är att göra förändringar i styrningen av Sveaskog där bland annat avkastningskravet kan behöva formuleras om.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giffri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ekojordbruk ger fördelar lokalt framförallt genom minskad användning av gift, men innebär mindre skördar. Det innebär att mer mark behöver odlas upp. Utrymmet för kantzoner, ekologiska öar och skyddade områden minskar. Trycket på icke brukad mark i andra länder ökar. Därför måste ekologiskt jordbruk tillämpas klokt. För att tydligt minska jordbrukets samlade negativa miljöpåverkan behövs en helhetssyn där såväl det ekologiska lantbruket som konventionellt lantbruk spelar roll. Åtgärder för att minska jordbrukets miljöbelastning ska vara vetenskapligt grundade. Vi välkomnar mer forskning.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Liberalerna anser att jordbruksstödet ska kopplas precis till den här typen av åtgärder. Lantbruket har en mycket viktig roll i miljöarbetet, men också i klimatarbetet. Insatser för biologisk mångfald, mot övergödning och för att minska klimatgasutsläpp är typexempel på sådant som bör få stöd.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso-och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferenterad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatets risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Liberalerna anser att miljöskatter bör utgå ifrån principen att förorenaren betalar. Beskattningen ska träffa den som ansvarar för det som är skadligt, i det här fallet den som fattar beslutet att använda ett bekämpningsmedel med sidoeffekter. Liberalerna anser också att EU:s jordbruksforskningsmedel ska kunna användas för att utveckla mindre skadliga bekämpningsmedel, något som idag i praktiken är omöjligt.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport⁷ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas

---

⁷ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Materialflöden har mycket olika miljö- och klimatpåverkan. Vissa måste bli helt cirkulära, en del farliga ämnen behöver fasas ut helt. De får inte hamna i naturen eller i avfall. Samtidigt finns många material med låg miljö- och klimatbelastning för vilka en del kan tillåtas bli avfall. Det är för trubbigt att sätta ett generellt siffersatt mål. Men materialanvändningen kan och bör minska. Siffran 75 % är sannolikt en rimlig ambition för många material. Återanvändning såväl som materialåtervinning behöver öka kraftigt.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfiler eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Dricksvatten ska inte innehålla hälsovådliga ämnen. För PFAS finns sätt att kraftigt sänka halterna och de ska användas. Staten bör stödja kommunerna att göra de investeringar som krävs. Dels är PFAS-problematiken till stor del orsakad av staten genom försvarsmaktens verksamhet. Dels bär staten ett ansvar genom att det har varit och fortfarande är tillåtet att sprida PFAS.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det här är en angelägen fråga. De flesta inser nog inte att deras privatimport rundar kemikalierelverken och att man som konsument därmed är helt oskyddad mot att utsättas för farliga kemikalier. Förutom förslag på hur kemikalier ska deklarerars behövs information, inte minst till ungdomar, om vilka risker det medför att använda produkter som inte uppfyller svensk och europeisk kemikalielagstiftning.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sverige behöver en skattereform av flera skäl. När den genomförs bör tillfället tas att lyfta fram förorenaren betalar-principen medan skatten på arbete och företagande sänks. Genom en grön skatteväxling blir de ekonomiska styrmedlen för att skynda på klimat- och miljöömställningen effektivare utan att vare sig hushållens köpkraft eller näringslivets konkurrensförmåga påverkas negativt.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.⁸ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm⁹. När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Tidsbegränsade tillstånd bör i ökad utsträckning vara normen. Att förlänga ett tillstånd bör vara betydligt enklare än att söka ett nytt. Fördelen med tidsbegränsade tillstånd är att de tydliggör när det ska stämmas av om verksamheten fortfarande kan tillåtas givet ny kunskap som tillkommit. Risken med tidsbegränsningar är att tillståndshavaren inte kommer att underhålla och reinvestera på ett sätt som är i linje med miljöbalkens hushållningsprincip. Det bör finnas möjlighet att utfärda obegränsade tillstånd kombinerade med tillsyn.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt

---

⁸ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

⁹ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Begreppet miljonprogrammet syftar på alla hus som byggdes 1965–75, inklusive småhus. Många har underhållits väl och har sänkt energianvändningen. I vissa områden är underhållet eftersatt. Vi föreslår en investeringsfond där kommuner och fastighetsägare kan söka lån för investeringar i den fysiska miljön i utsatta områden. Där ingår åtgärder för biologisk mångfald. Det finns en potential för lönsamma energieffektiviseringsåtgärder. Det är inte statens uppgift att finansiera lönsamma investeringar men staten ska se till att de som gynnas av energieffektiviseringar kan påverka att de blir av.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljö kvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljö kvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Miljömärkningar fokuserar på olika saker och siktar ofta in sig på specifika miljö- och klimatfrågor. Ett mål om andelen miljömärkta inköp skulle kräva ett noggrant urval av vilka miljömärken som skulle ingå. Offentlig upphandling ska ha höga miljöambitioner. Produkter och tjänster med låg miljöpåverkan inte ska uteslutas enbart för att de inte är tredjepartsmärkta. Det skulle motverka både miljöhänsynen och hushållningen med skattemedel. Samma nytta kan uppnås med förbättrad och standardiserad information.

22.   **Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet**

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Rika länder har ett ansvar att sprida teknik och kunskap och bidra med investeringar så att välståndet i fattiga delar av världen kan lyfta samtidigt som klimatpåverkan minskar. Vi behöver också ge stöd till klimatåtgärder. Detta behöver göras på EU-nivå då det är en viktig del av det EU-gemensamma klimatarbetet.

Miljöpartiet

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Nya klimatmål. Skärp Sveriges nationella klimatmål till nära-nollutsläpp 2035. Inför mål om utsläppsminskningar från svensk konsumtion utomlands samt åtgärder för att nå målet. Upprätta en vetenskapligt förankrad utsläppsbudget utifrån data från FN:s klimatpanel.

Förslag 2.

Svar: Fossilförbud 2030. Miljöpartiet vill se ett slutdatum för alla fossila processer och att den sista droppen fossilt drivmedel ska säljas 2030. Detta innebär i praktiken ett totalförbud för fossil energi. Men för att svensk industri verkligen ska kunna ställa om krävs ett större politiskt projekt. Det krävs en nationellt upprättad plan där stegen för industrins omställning tydliggörs. Bland annat krävs massivt ökade omställningsstöd och mer resurser till myndigheter för en snabbare miljöprövning. Omställningen måste ske på ett rättvist och solidariskt sätt. Miljöpartiet driver också ett stopp för fossila bränslen på EU-nivå.

Förslag 3

Svar: Styr mot ett mer transportsnålt samhälle. Ge ett särskilt uppdrag till Trafikverket och andra berörda myndigheter att arbeta för ett mer transportsnålt samhälle samt att ta fram en plan för ökad transporteffektivitet. Vi måste flytta över trafik från flyg och väg till räls och hav. Alla infrastrukturinvesteringar ska omprövas ifall de kan förväntas göra det svårare att minska klimatpåverkan.

Förslag 4

Svar: Inför en kraftig satsning på förnybar energiproduktion och energieffektivisering. Anta ett planeringsmål om kraftigt utbyggd havsbaserad vindkraft, uppdra åt myndigheter att hjälpa utbyggnaden och röja hinder. Underlätta för småskalig förnybar andelsägd elproduktion. Satsa på energilagring energieffektivisering och solvärme. Det finns en enorm potential att energieffektivisera våra samhällen, både storskalig och småskalig, inom industri, lokaler och bostäder. Det kräver dock investeringar och styrmedel. Miljöpartiet vill se en så kallad kvotplikt för tvingande energieffektiviseringar.

Förslag 5

Svar: Intensifiera arbetet med att skapa en cirkulär ekonomi. Inför regleringar för produktdesign så att produkter går att återanvända och återvinna. Här avgörs omkring 80 % av produkters miljöpåverkan. Giffrihet måste vara en utgångspunkt. Fortsätt den gröna skatteväxlingen, där jungfruliga naturresurser beskattas och arbetsgivaravgiften på cirkulära företag sänks.

Forslag 6

Svar: Skydda arter och representativa naturmiljor i hela landet. Oka skyddet av vardefulla skogar och andra naturtyper i hela landet, inklusive de stora, sammanhangande fjallskogarna som Sverige har ett sarskilt ansvar att bevara, aven i ett internationellt perspektiv. Det marina omradesskyddet ar ryggraden i havsmiljoarbetet och maste oka.

Forslag 7

Svar: Naturnara bruksmetoder, farre stora kalhyggen, klimatanpassning av skogsbruket. Skogspolitiken maste ses over och det behovs en gronare skogsvardslag som leder till att miljomalen nas. Dagens skogsbruk ar inte hallbart. Skogsbruket har en helt avgorande roll for att na samhällets mal for skogen. Det behovs ett mer variationsrikt och klimatanpassat skogsbruk, en okad andel hyggesfritt skogsbruk, och kalhyggen maste begransas bade till storlek och antal. Det maste och kan bli mer lonnsamt att bruka skogen utan att forbruka artmangfald eller kolsankor. Langsiktig landskapsforvaltning ska framjas, mangbruk och moderna, naturnara bruksmetoder ska oka.

Forslag 8

Svar: Inför en ekosystembaserad forvaltning av vara hav. En ekosystembaserad forvaltning av haven maste komma pa plats omgandende, tillstandet ar pa manga satt akut och tiden haller pa att rinna ut, inte minst for Ostersjon. En havsmiljolak maste inforas och miljomalberedningens havsforslag genomforas. Det behovs ett helhetsgrepp over all paverkan pa haven – det storskaliga fisket, overgodningen, klimatforandringar och spridningen av miljogifter – ekosystemens livskraft maste vara det overordnade malet. Miljopartiet vill forbjuda bottentrallning, och sarskilt bottentrallning i marina skyddade omraden bor regleras omgandende. Fiskefria perioder och zoner behovs i okad omfattning. Trallgransen maste flyttas ut till 12 sjomil.

Forslag 9

Svar: Kraftfull satsning pa att starka och stalla om svenskt jordbruk. Det behovs en omstallning till ett motstandskraftigt och hallbart jordbruk i hela landet. Lokala livsmedelskedjor och lokal livsmedelsforsorjning maste starkas, det enorma beroendet av insatsmedel maste brytas. Stora satsningar kravs pa okad sjalvforsorjning av bland annat ren, fornybar energi, godsels och foder. Ekologiska och kretsloppsanpassade jordbruk ska framjas - minst 50 % av jordbruksmarken bor vara ekologisk ar 2030, och offentlig sektor bor na 75 % ekologiskt till samma ar. Små och mellanstora jordbruk och skogs- och mellanbygd maste far sarskilt stod. Odlingslandskapets artmangfald ar akut hotad - naturbetesmarker maste oka och ersattningarna hojas kraftigt.

Forslag 10

Svar: Avgifta dricksvattnet och stark skyddet av sotvattenresurser. Stark miljobalken och EU:s lagstiftning pa miljoomradet for att skydda sotvattnet. Anpassa lagstiftningen efter ny forskning sa att cocktaileffekter av olika miljogifter regleras i lag, kretsloppen maste avgiftas. Det behovs krafttag mot PFAS-foroeningar, satsningar pa battre saneringsmetoder, och sarskilda statliga satsningar pa kommunernas tillgang till rent vatten. Det ar sarskilt viktigt for kommuner med svag ekonomi. Skyddet av sotvattenresurser och grundvatten maste starkas och sarskilt skyddas mot andra samhallsintressen som industrier och infrastruktur som hotar den langsiktiga tillgangen till rent vatten for miljontals manniskor.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: 1 - Klimatpolitik i linje med Parisavtalet, det innebär bl.a. bindande utsläppsminskningssmål för varje sektor, avskaffa all fri tilldelning inom utsläppshandeln, fasa in de nya klimattullarna i närtid samt en snabb utfasning av alla fossila subventioner i hela EU.
2 - En ny skogspolitik i EU där vi skyddar och återställer mer skog, där vi ställer om mot ett hyggesfritt skogsbruk och utformar skogspolitiken så att den gynnar biologisk mångfald.
3- En omställning av jordbrukspolitiken, till en politik som främjar övergången till ett ekologiskt och hållbart jordbruk med en rättvis fördelning av medel som belönar ekosystemtjänster och hållbar markanvändning.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.

1. Förbud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fhasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet vill se ett slutdatum för alla fossila processer och att den sista droppen fossilt drivmedel ska säljas 2030. Detta innebär i praktiken ett totalförbud för fossil energi. Men för att svensk industri verkligen ska kunna ställa om krävs ett större politiskt projekt. Det krävs en nationellt upprättad plan där stegen för industrins omställning tydliggörs. Bland annat krävs massivt ökade omställningsstöd och mer resurser till myndigheter för en snabbare miljöprövning. Miljöpartiet driver också ett stopp för fossila bränslen på EU-nivå.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Utöver ett mål vill Miljöpartiet att vi tar ett samlat grepp på naturbaserade klimatlösningar. Relevanta myndigheter ska få i uppdrag att titta på den tekniska och hållbara potentialen för att öka kolinlagringen i landskapet, inklusive den produktiva skogsmarken. Synnerligen viktigt är att fokusera på lösningar som kan generera nettoupptag av växthusgaser i närtid och som ger synergier med miljömålen. Det kan handla om ökad andel hyggesfritt skogsbruk, längre omloppstider i skogen, och ökad andel vallodling inom jordbruket. Sverige ska arbeta för motsvarande utveckling globalt. På EU-nivå har Miljöpartiet drivit på för mål om ökad kolsänka, samt att kolsänkan inte ska "kompensera" för uteblivna utsläppsminskningar.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet vill att regeringen ska utse en ansvarig myndighet för att ta fram en nationell koldioxidbudget för Sverige, utifrån data från FN:s klimatpanel. Koldioxidbudgeten ska uppdateras varje år. Med största sannolikhet innebär detta ett slutmål som är långt tidigare än 2045. Styrmedel och åtgärder ska utformas och genomföras utifrån de nya målen och delmålen. Detta innebär exempelvis att myndigheter ska få en utsläppsbudget definierad i sina direktiv.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordens miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet anser att det behövs en bredare översyn av skattesystemet som rör transporter. I en sådan översyn vore det bra om avstånd och ökad differentiering mellan stad och land kan få ett större genomslag i hur beskattningen utformas. På så sätt kan skattesystemet bli både mer klimatsmart, mer miljövänligt och mer rättvist. De exakta utformningarna på framtidens transportrelaterade skatter behöver utredas och i det arbetet behöver hänsyn tas även till personlig integritet och möjlighet till snabb utfasning av fossila bränslen. I ett första steg bör detta införas för lastbilar.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet vill se en engångsminskning motsvarande 450 miljoner ton utsläppsrätter samt en årlig minskningstakt av antalet utsläppsrätter (den linjära reduktionsfaktorn) på 5,2 procent per år. Detta innebär en politik i linje med Parisavtalet och skulle kraftigt förstärka utsläppshandeln. Vi vill också avskaffa all fri tilldelning, inkludera sjöfarten i utsläppshandeln och höja avsättningen till marknadsstabilitetsmekanismen till 36 procent per år. Utvidga EU ETS så att det täcker hela flygsektorn inklusive flyg mellan Europa och resten av världen. Även flygets övriga klimatpåverkan (utöver CO₂) såsom höghöjdseffekten måste inkluderas.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatmålet, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: I enlighet med energiöverenskommelsen som slöts 2016 vill Miljöpartiet att Sverige senast 2040 ska ha 100 % förnybar elproduktion. I praktiken innebär det att vi inte vill finansiera livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk. Vi anser att det är bättre att investera pengarna i förnybar energiproduktion. Det är billigare, säkrare och går snabbare.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade

områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet vill öka skyddet av värdefulla skogar och andra naturtyper i hela landet, inklusive de stora, sammanhängande fjällskogarna som Sverige har ett särskilt ansvar att bevara, även i ett internationellt perspektiv. Det marina områdesskyddet är ryggraden i havsmiljöarbetet och måste öka. Vi vill ha ett nationellt mål om att skydda minst 30 procent av både land och hav, utifrån representativitet och ekologisk funktion. Minst 10 procent av detta bör få ett strikt skydd. Både lagstiftning och myndigheternas tillsyn behöver stärkas för att värdefulla skogar ska skyddas, inte avverkas.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktiga har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: En ekosystembaserad förvaltning av haven måste komma på plats omgående, tillståndet är på många sätt akut och tiden håller på att rinna ut, inte minst för Östersjön. Det behövs ett helhetsgrepp över all påverkan på haven – det storskaliga fisket, övergödningen, klimatförändringar och spridningen av miljögifter – ekosystemens livskraft måste vara det överordnade målet. Miljömålsberedningens havsförslag måste genomföras. En havsmiljölag med en utvärderande funktion och en havsmiljöproposition varje mandatperiod är centrala delar i ett krispaket för våra hav.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Osternsjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Bottentrålningen påverkar livet i havet på ett avgörande sätt. Miljöpartiet har länge arbetat för att fisket ska övergå till fiskemetoder med minimal påverkan på havet, icke destruktiva fiskemetoder. Vi vill förbjuda bottentrålning, och särskilt bottentrålning i marina skyddade områden bör regleras omgående. Fiskefria perioder och zoner behövs i ökad omfattning. Trålgränsen måste flyttas ut till 12 sjömil, och fiskelagen måste omgående ses över. Som det är formulerat nu så får inga beslut fattas som försvårar för fisket. Därmed förhindras en mängd aktiva åtgärder för att värna ekosystemen. Fördelning av fiskekvoter kan inte enbart ske utifrån separata bedömningar av bestånden av olika arter. Det behöver klargöras att ekosystemens livskraft är ett överordnat mål också för fiskepolitiken.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket

tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljö kvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Skogspolitiken måste ses över och det behövs en grönare skogsvårdslag som leder till att miljömålen nås. Dagens skogsbruk är inte hållbart. Skogsbruket har en helt avgörande roll för att nå samhällets mål för skogen. Det behövs ett mer variationsrikt och klimatanpassat skogsbruk, en ökad andel hyggesfritt skogsbruk, och kalhyggen måste begränsas både till storlek och antal. Det måste och kan bli mer lönsamt att bruka skogen utan att förbruka artmångfald eller kolsänkor. Långsiktig landskapsförvaltning ska främjas, mångbruk och moderna, naturnära bruksmetoder ska öka.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljö rörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötsel. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ja, riksdagen bör besluta om ett nytt samhällsuppdrag till Sveaskog och samtliga statliga skogsförvaltare som styr mot miljömålen. Inte bara avkastningskravet utan också virkesuttaget måste minskas, och kvantifierade och uppföljningsbara mål för arealer där naturnära och hyggesfritt skogsbruk ska införas och utvecklas, och mål för skyddade områden. Krav på klimatanpassning av skogsbruksmetoder. Fokus för de statliga skogsförvaltarna ska vara att innovera det framtida skogsbruket inom planetens gränser, metodutveckla, välkomna forskare att följa arbetet och utveckla kanaler och samarbeten som gör att privata skogsägare kan ta efter.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det behövs en omställning till ett motståndskraftigt och hållbart jordbruk i hela landet. Lokala livsmedelskedjor och lokal livsmedelsförsörjning måste stärkas, det enorma beroendet av insatsmedel måste brytas. Stora satsningar krävs på ökad självförsörjning av bland annat ren, förnybar energi, gödsel och foder. Ekologiska och kretsloppsanpassade jordbruk ska främjas - minst 50 % av jordbruksmarken bör vara ekologisk år 2030, och offentlig sektor bör nå 75 % ekologiskt till samma år. Små och mellanstora jordbruk och skogs- och mellanbygd måste få särskilt stöd.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till

strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ja, ersättning för skötseln av naturbetesmarker måste motsvara full kostnadstäckning. I dagsläget ligger många marker långt under denna nivå, och för att både bibehålla och öka betesbaserad djurhållning är det helt nödvändigt att ersättningarna ökar. Skogs- och mellanbygd, där den största delen av naturbetesmarkerna finns, och gårdar med betande djur måste få det stöd som behövs för att hävden ska kunna upprätthållas. Både via EU:s gemensamma jordbrukspolitik och den nationella jordbrukspolitiken. Stöd till stallar, stängsel och restaurering kan också göra stor skillnad. Även en ersättning för fler stutar på naturbete bör införas.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso- och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatets risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ja, Miljöpartiet driver att en skatt på bekämpningsmedel, differentierad efter risk, ska införas. Dagens bekämpningsmedelsskatt är föråldrad och behöver uppdateras för att få en bättre miljöstyrande effekt. Samtidigt vill vi understryka att även produkter med låg giftighetsgrad också kan orsaka problem, framförallt när de används i stora kvantiteter, och de kan orsaka cocktaileffekter ihop med andra preparat.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport¹⁰ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det är helt nödvändigt med mål, men också styrmedel och uppföljning, för att nå en minskad materialkonsumtion. Hälften av klimatutsläppen och mer än nittio procent världens vattenbrist och förlust av biologisk mångfald beror på resursförbrukning.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

---

¹⁰ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det är viktigt att staten tar ett ansvar för att säkerställa att våra kommuner har tillgång till rent vatten, därför bör särskilda pengar oronmärkas. Detta är särskilt viktigt för kommuner med svag ekonomi. Samtidigt måste vi värna om den miljörättsliga principen att förorenaren ska betala, exempelvis bör Forsvarsmakten betala för reningen av vatten förorenad av brandsläckningsskum. Det behövs också satsningar på bättre saneringsmetoder för förorenad mark, och ökad kunskap om var utsläppen till vattenmiljön av PFAS sker och riktade insatser mot spridningen av PFAS i miljön.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oregrerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ja, det är oerhört viktigt att komma åt materialflödena från privatimporten, som ökar allt mer. EU:s politikområden måste sträva åt samma håll och inte motverka varandra. Handelsregler överlag ska inte motverka politiken för grön omställning och cirkulär ekonomi. På EU-nivå måste kemikalie-, produkt- och avfallslagstiftningarna samordnas bättre för att styra mot giftfria och resurseffektiva kretslopp.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder.

Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Skattesystemet är en viktig del av den gröna omställningen och våra ekonomiska system måste utformas för att uppnå långsiktig hållbarhet och klara våra miljö- och klimatmål. Miljöpartiet stödjer en genomgripande skattereform där styrning mot miljömål tillåts ta större plats än det gör idag. Det som är bra bra för samhället och miljön ska ha låg skatt och det som är dåligt ska ha hög skatt. Det som är riktigt dåligt ska vara förbjudet.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.¹¹ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm¹². När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

---

¹¹ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

¹² OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ja, det är ett systemfel att otidsenliga tillstånd med villkor baserad på föråldrad teknik kan gälla under mycket lång tid. Huvudprincipen bör vara att tillstånd tidsbegränsas, och hela systemet med miljötillstånd behöver ses över så att det tydliggörs vilka förändringar som behövs i lagstiftning och praxis. Det behövs också för att säkra efterlevnaden av EU-rätten och principen om bästa möjliga teknik. Hänsyn behöver även tas till förändringar i omgivningen, som den samlade effekten över tid av annan tillståndspliktig verksamhet som industrier, energiproduktion, och transportinfrastruktur. Miljömålen ska vara vägledande för tillståndsgivningen.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet vill stimulera hållbar renovering genom statligt långsiktigt stöd. Vi vill bland annat införa energikrav på det befintliga byggnadsbeståndet och utreda hur åtgärderna för att nå kraven bäst finansieras.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag

till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljö kvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Den offentliga konsumtionen står för en stor andel av Sveriges klimatutsläpp och miljöpåverkan. Det är därför viktigt att klimatkrav och miljökrav ställs i upphandling. Det finns en uppsjö av miljömärkningar med olika kvalitet som inte alltid garanterar att produkten är bra ur miljösynpunkt. Det är därför viktigt att främja tredjepartsmärkningar.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöpartiet står bakom 1-procentsmålet. Det är idag starkt ifrågasatt från den blåbruna högern. Vi tror att det är strategiskt att lägga målbilden på att behålla en hög ambition i nivå på finansiering. Vi kommer i första hand strida för att behålla målet om 1 procent av BNP, men är därutöver positiva till en ytterligare ökning. Framförallt om pengarna används för klimat och miljö. Miljöpartiet vill också understryka betydelsen av att Sverige fortsatt tar en ledande roll i arbetet med internationell klimatfinansiering.

Moderaterna

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Mer ren el. När industrier och transporter elektrifieras krävs stora mängder el – dubbelt så mycket på två decennier. Vi vill ändra det energipolitiska målet till att vara 100% fossilfritt. Det innebär att alla fossilfria kraftslag – med vatten, vind och kärnkraft som bas – kan bidra till de ökade elbehoven. Vi vill bevara dagens kärnkraft och ta steg för att utveckla nästa generations kärnkraft. Vi vill öka takten i utbyggnaden av elnäten, framförallt genom att göra tillståndsprocesserna kortare.

Förslag 2

Svar: Hållbara transporter i hela landet. Vi vill bygga ut laddinfrastrukturen för bilar och lastbilar, så att det går att köra elektriskt i hela landet. Vi vill införa en skrotningspremie för gamla bilar med stora utsläpp, och ett grönt bränslestöd för att öka tillgången på hållbara biobränslen. Utsläppskraven för bilar i EU bör skärpas med målsättning att alla nya bilar som säljs från 2030 ska vara utsläppsfria.

Förslag 3

Svar: Ställ om industrin. Näringslivets förändringskraft är stark. Vi vill satsa på nya tekniker för industrins omställning och konkurrenskraft, bland annat genom att stärka satsningen på Industriklivet. Tillståndsprocesserna måste även göras kortare och tydligare för att inte hindra omställningen. Vi vill dessutom fånga in och lagra koldioxid i stor skala för att snabbt minska och till och med åstadkomma negativa utsläpp. I den budget som Moderaterna fick igenom riksdagen finns en stor satsning på detta, vilket innebär att upp till fyra procent av Sveriges årliga koldioxidutsläpp fångas in.

Förslag 4

Svar: Global klimatnytta med svensk export. Svensk industri sker med relativt liten miljöpåverkan, vilket är ett resultat av vår fossilfria elproduktion och stränga miljölagstiftning. Genom ökad svensk export kan vi tränga undan sämre alternativ utomlands och göra stor nytta för miljön och klimatet. Det behövs ett mål för exportens klimatnytta och globala climateffekter måste värderas i nationella beslut.

Förslag 5

Svar: Bruka skogen hållbart. Produkter från skogen ersätter fossila produkter i allt från byggmaterial till biobränslen. Det svenska skogsbruket kombinerar hög nytta med god miljöhänsyn, vilket är ett resultat av det goda arbete som landets skogsägare utför. Enskild äganderätt ska därför värnas och den totala arealen skog som tas ur produktion får inte öka.

Förslag 6

Svar: Ställ om till en cirkulär ekonomi. Det behöver bli mer ekonomiskt attraktivt att återvinna och återanvända material så att incitamenten att ta tillvara dem ökar. Regler och skatter som idag hindrar eller missgynnar återbruk och återvinning måste minska.

Förslag 7

Svar: Rena hav och vatten. Övergödning, utsläpp av miljögifter, nedskräpning och överfiske hotar havens ekosystem och biologiska mångfald. Vi satsar på att återställa vattenmiljöerna och den biologiska mångfalden, med till exempel avancerad reningsteknik i reningsverk för att minska spridning av läkemedelsrester och mikroplaster, samt åtgärder för minskade utsläpp av kväve och fosfor från jordbruket. Internationella samarbeten om Osternsjön och Västerhavet ska stärkas. Vi vill se över reglerna som styr vem som får fiska var och hur mycket fisk som tas upp.

Förslag 8

Svar: Sköt skyddade områden bättre. De stora naturområden som vi redan skyddar i naturreservat och nationalparker måste vi sköta och förvalta bättre. I dag finns enligt ansvariga myndigheter ett skötselunderskott. Vi lägger stor vikt vid att bevara och utveckla naturvärden och biologisk mångfald. Vi bejakar också värdet av människan i naturen och betydelsen av ett rikt friluftsliv i områden med värdefull natur och skog. Det innebär behov av bättre infrastruktur i form av vandringsleder och liknande.

Förslag 9

Svar: Krafttag mot miljöbrott. Kriminell avfallshantering har ökat i Sverige och resten av Europa. De flesta miljöbrott upptäcks aldrig och de stora vinster som kan göras i kombination med låga straff gör att området lockar till sig organiserad brottslighet. Vi vill skärpa straffen för de grövsta miljöbrotten, prioritera systematiska miljöbrott och stärka myndigheternas skyldigheter och möjligheter till tillsyn och rapportering av misstänkta miljöbrott.

Förslag 10.

Svar: Ett globalt pris på koldioxidutsläpp. Enligt FN:s klimatpanel är det en av de viktigaste åtgärderna för att minska utsläppen globalt. Ett pris, även om det är lågt, skulle framförallt göra de smutsigaste kraftslagen som kol olönsamma. Som ett första steg mot ett globalt utsläppspris bör det införas ett minimipris på koldioxidutsläpp i hela EU för de sektorer som inte omfattas av ETS. Det krävs därtill påtryckningar mot Kina för att stoppa deras stora utsläppsökningar. Ska Kina vara en del av världshandeln måste de också bli en del av klimatarbetet.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar:

1. Skärp EU:s regelverk för att nå de nya klimatmålen. Stärk systemet för handel med utsläppsätter (ETS), och låt det omfatta fler sektorer till exempel sjöfarten. Bötesbeloppen i systemet bör höjas för att skärpa incitamenten att minska utsläppen.
2. Bryt beroendet av fossil energi. Alla fossilfria kraftslag ska klassas som hållbara. Villkoren för vattenkraft och bioenergi ska inte försämrats.
3. Hållbart fiske. EU:s fiskeripolitik ska följa vetenskapliga rekommendationer om vad som är långsiktigt hållbart. Kommissionen bör ta fram kriterier för en ny och hållbar förvaltningsplan för Osternsjön.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod.

*Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. **Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.***

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi vill att EU ska sätta ett stoppdatum för nyförsäljning av bilar som drivs på fossila bränslen 2030 och likaså att Sverige ska ha som mål att alla nya bilar som säljs 2030 ska kunna drivas på el, annat fossilfritt drivmedel eller på ett bränsle med en hög inblandning av biodrivmedel. Vi tror att det är en bättre väg att gå. En bil i Sverige rullar i genomsnitt 18 år, och därför är ett viktigt fokus att få fram hållbara biobränslen som kan ersätta de fossila bränslena. Samtidigt ska laddmöjligheterna byggas ut så att det blir enklare att välja en elbil och Moderaterna har under flera år anslagit stora medel till utbyggnad av laddinfrastruktur, nästa år satsar vi en hel miljard mer än regeringen. Genom att stödja omställningen minskar behovet av fossila drivmedel både för befintliga och framtida transporter. Inom industrin används också fossila bränslen. Även där måste elektrifiering ske eller bränslena bytas ut mot biobränslen. Här är Industriklivet ett viktigt verktyg för att snabba på omställningen, liksom ett aktivt brukande av skogen så att skogliga restprodukter kan användas som bränslen.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sverige har stora möjligheter att minska koldioxiden i atmosfären genom våra omfattande skogstillgångar. Ett aktivt brukande av skog och mark är den bästa lösningen. Skogsråvara tränger undan fossila alternativ genom att långlivade produkter såsom byggmaterial och biobaserade bränslen kan ersätta kol- och oljebaserade energikällor i allt från industri till transporter. En permanent kolsänka – utan aktivt brukande – har mindre potential att bidra till klimatomställningen. EU har genom LULUCF-förordningen mål för den mängd koldioxid som medlemsstaterna ska lagra i skog och mark. Det är viktigt att den svenska skogen inte används för att kompensera för fortsatt stora utsläpp i andra europeiska länder.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det klimatpolitiska ramverket omfattar ett antal delmål fram till 2045, då Sveriges utsläpp ska vara netto noll. Det är tillräckligt för att ange en bana för Sveriges utsläpp av växthusgaser, vilket också det delbetänkande som ramverket bygger på menade. För att ställa om samhället till nollutsläpp krävs långsiktighet vad gäller mål och styrmedel. Att nu etablera ett helt annorlunda ramverk för klimatarbetet riskerar att påverka en mängd befintliga styrmedel och resultera i ytterligare dubbelreglering när allt fler utsläpp nu omfattas av den europeiska utsläppshandeln (ETS) och bördefördelningen (ESR), vilka båda sätter just gränser för utsläppen.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordon's miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Framtidens transporter kommer i hög grad att vara elektrifierade, och i och med det kommer både utsläppen och skatteintäkterna från försäljning av fossila drivmedel att minska. Om och hur de intäkterna ska ersättas med andra former av beskattning har vi inte tagit ställning till. Klart är dock att när vägtrafikens miljöpåverkan minskar, bör också kostnaderna som läggs på den minska. Därutöver planerar EU för ett helt nytt utsläppshandelssystem för bland annat transporter. Om det blir verklighet kommer även det att föranleda en översyn av våra nationella styrmedel.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i

Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: ETS är det kanske mest framgångsrika styrmedlet för att minska utsläppen av växthusgaser. Ju fler länder och sektorer som ingår i utsläppshandeln, desto mer förutsägbara blir minskningarna av utsläppen. När europeisk industri ställer om kan den göra klimatnytta långt bortom Europas gränser. Vi välkomnar en skärpt årlig minskning i ETS, och ser positivt på en engångsreduktion. Det måste ske på ett sätt som värnar europeiska företags konkurrenskraft och inte leder till att produktionen flyttar till länder där utsläppen är mindre reglerade. Det skulle innebära ett bakslag för klimatarbetet.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilmfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sveriges elbehov kommer att fördubblas fram till 2045. Väderberoende kraftslag som vind- och solkraft är beroende av att det också finns planerbar elproduktion, till exempel vatten- och kärnkraft. Att det råder brist på planerbar kraft vittnar de höga och varierande elpriserna om. Lägg planerbar elproduktion ner minskar möjligheterna att nå klimatmålen eftersom det försvårar elektrifieringen ochlexport. Vi vill värna den svenska kärnkraften, och satsa på nästa generations kärnkraft. Planerbara kraftslag bör få betalt för sin tillgänglighet. Subventionerna av väderberoende kraftslag bör minska.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Skydd av natur måste ske på ett sätt som inte äventyrar andra viktiga värden. Sverige skyddar redan idag mycket natur, och visar också att det går att kombinera höga naturvärden med brukande inom till exempel skogsbruket. Idag underrapporterar Sverige skyddad natur, vilket Naturvårdsverket visat. Om skydd innebär att all mänsklig verksamhet utesluts kan det hota biologisk mångfald och andra viktiga värden. Skyddade områden måste även skötas bättre, annars riskerar värdet med skyddet att gå förlorat. Idag rapporterar ansvariga myndigheter om ett skötselunderskott. Av de skälen är vi inte beredda att besluta om ett nytt kvantitativt mål för skydd av natur.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Moderaterna står bakom intentionerna i lagen såsom årlig uppföljning och utvärdering av aktuella miljömål, att havsmiljöarbetet ska vila på vetenskaplig grund och att riksdagen en gång vart fjärde år ska besluta om inriktning för havsmiljöpolitiken. Detta genom en proposition som tas fram med stöd av forskare från olika discipliner som rådgivande. Detta är bra. Men förutom propositionen jobbas det redan så. Därför tycker vi inte att det behövs en lag. Däremot krävs en överenskommelse om att en havsmiljöproposition ska presenteras varje mandatperiod.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottenarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Ostersjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Forslag: Besluta om utflyttad tralgrans for bade bottentralling och pelagisk tralling till 12 sjomil langs hela Sverige kust med mojlig het att avsatta begransade tralomraden dar miljopaverkan ar ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi anser att tralgransen i Ostersjon ska flyttas ut till 12 sjomil. Detta for att sakra bestanden av kustnara sill/stromming och skarpsill samtidigt som omraden fredas dar hotade fiskarter och vattenorganismer kan leka och tillvaxa. Med tanke pa den saktfardighet som har praglat arbetet hittills, tvart emot forskning, har vi drivit pa for och fatt majoritet i riksdagen for att krava handling av regeringen, som dock inte har agerat. Om regeringen forblir passiv maste riksdagen kraftsamla kring detta igen. Vi anser att lokala skotselavtal mellan yrkesfisket och staten ska undantas fran forbud da det galler bottentralling i skyddade omraden, men stottar i ovrigt ett eventuellt EU-gemensamt forbud mot bottentralling.

10. En ny och hallbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades for snart 30 ar sedan har mycket hent, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljomal. Det ar emellertid uppenbart att miljomalen inte nas med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hallbart nyttjande av skogen, okar omvardens krav pa hallbarhet standigt. Det nyttjande av skogen som foljer av dagens politik brister aven vad galler social och ekonomisk hallbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan ocksa gett samre forutsattningar for samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssatt. Lonsamheten ar lag, vilket i synnerhet paverkar den enskilda markagaren. I jamforelse med for ett halvt sekel sedan ar sysselsattningen markant lagre. Det har dessutom resulterat i skogar som ar illa rustade att mota klimatforandringarna. Politikens oformaga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och vaxande konflikter. Laget kraver en bred oversyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det ar hog tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfragan och borjar styra mot omstallning till ett naturnara och hallbart skogsbruk.

Forslag: Besluta om en bred oversyn av skogspolitiken for att Sverige ska kunna na riksdagens miljokvalitetsmal samt leva upp till EU:s naturvardsdirektiv och kommande EU-krav om okad kolsanka.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi haller med om att det kravs en oversyn av skogspolitiken. Den politik som forts under den senaste mandatperioden har helt uppenbart inte lyckats losa de konflikter som finns kring skogsbruket, nagot som inte minst den senaste tidens diskussion om artskyddet visar. Vi vill se en skogspolitik som reder ut de malkonflikter som finns, sa att svenskt skogsbruk kan fortsatt att bedrivas med bibehallen hog produktion och med hansyn till naturvar den.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörorelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Sveaskog ska bedriva ett aktivt skogsbruk i enlighet med de lagar som reglerar skogsbruk i Sverige och EU. Statens skogsinnehav bör dock minskas, i ett första steg genom att 20 procent av bolagets skogsmark säljs i många mindre egendomar, så att människor i hela landet har möjlighet att köpa, äga och långsiktigt förvalta skog. Sveaskogs skogsinnehav bör även användas för att genomföra markbytesprogram så att markägare ges möjlighet att byta skog med höga naturvärden mot produktionsskogar. På så vis kan Sveaskogs tillgångar användas för att bidra till miljömålen.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giffri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Både ekologisk och konventionell produktion har sin plats, men vi ställer oss tveksamma till att politiskt försöka styra mer produktion mot ekologiskt. Svensk konventionell livsmedelsproduktion är redan i dag mycket långt framme på miljöområdet, och med ny teknik blir den successivt ännu bättre. Ekologisk produktion innebär ofta lägre volymer till högre kostnad, med följderna att den svenska produktionen totalt sett minskar. Svenska livsmedelsprodukter riskerar då att ersättas med sådana som producerats med sämre påverkan på miljön.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi tycker att nivåerna i den nya strategiska planen är tillräckliga. Jordbrukets långsiktiga lönsamhet behöver dock förbättras över tid, vilket skulle öka möjligheterna att hålla djur i naturbetesmarker. Det bör ske genom sänkta skatter och avgifter, och genom att minska regelbördan som idag kostar jordbruket stora summor.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso-och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatets risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det svenska jordbruket använder relativt litet växtskyddsmedel, och det är önskvärt att resten av EU rör sig i denna riktning. Användningen av växtskyddsmedel bör fortsatt regleras genom restriktioner som minskar riskerna. Det är dock viktigt att restriktionerna inte motverkar syftet, till exempel genom att leda till ökad resistens och ökat behov av växtskydd. Vi vill främja tekniker som till exempel robotar som ogräsbekämpar, precisionsodling, och modern växtförädling som gensaxen. De metoderna bidrar till minskad användning av växtskyddsmedel och till en bättre miljö.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet.

Enligt en rapport¹³ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi anser inte att ett 2050-mål på området behövs nu. Cirkulär ekonomi och kretsloppstänk bidrar redan till flera av de 17 globala mål för hållbar utveckling som finns inom Agenda 2030. Fokus bör fortsatt ligga på detta samt på att minska de hinder i form av regler och skatter som motverkar återvinning och återbruk.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

---

¹³ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

Kommentar: I Moderaternas förslag till budget avsatte vi medel för insatser mot bland annat just PFAS i dricksvattnet. Det kan användas till investeringar vid reningsverk, relaterad teknisk utveckling och till att etablera testbäddar. Vi satsade 150 miljoner konor för åren 2022–2023 och 75 miljoner kronor år 2024. Utöver det vill vi att PFAS fasas ut ur konsumentprodukter, samt att det successivt fasas ut i förpackningsmaterial som är avsett för livsmedelsändamål. Detta bör ske inom hela EU.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi ser behov av fler och bättre kontroller av importerade varor, och att konsumenterna behöver en större medvetenhet om riskerna. Här behövs insatser såväl i Sverige som inom EU. Vi vill ge ett uppdrag åt Kemikalieinspektionen att ta fram riktlinjer för bättre marknads kontroll av kemikalier, och att de eller annan relevant myndighet ska få i uppdrag att informera allmänheten om förekomsten av förbjudna kemikalier i produkter som importeras från tredjeland. Det skulle kunna omfatta deklaration eller märkning. Vi arbetar även inom EU för bättre kontroller och ökat samarbete för att garantera att varor som importeras till EU uppfyller grundläggande krav och säkerhet.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på

fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi vill se ett reformerat skattesystem, med fokus på att göra systemet enklare och att det ska löna sig bättre att utbilda sig, att arbeta och att driva företag. Skattesystemet måste även bidra till den nödvändiga omställningen för att minska koldioxidutsläppen. En grundläggande princip för miljöskatterna ska vara att förorenaren ska betala för de kostnader som föroreningen orsakar. Samtidigt måste ineffektiva skatter som motverkar miljömålen tas bort.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.¹⁴ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm¹⁵. När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

---

¹⁴ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

¹⁵ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

Kommentar: Den svenska industrin har en globalt sett relativt liten miljöpåverkan. Det är ett resultat av strikta miljölagar och av det svenska näringslivets vilja att minska miljöpåverkan. En mängd omställningsprojekt pågår inom näringslivet, många med fokus på minskade utsläpp av växthusgaser. Tidsbegränsade miljötillstånd riskerar att minska intresset för sådana investeringar. I värsta fall flyttar industrin då till länder med mindre strikta miljökrav. Det skulle minska den globala klimatnytta som svensk export gör idag, och som motsvarar hälften av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Den nyttan bör istället ökas.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi håller med om att det är önskvärt att sänka energiförbrukningen i bostäder, men är inte övertygade om att det här är det bästa sättet att ta sig an den utmaningen. Däremot finns det fel i hyressättningsmodellen som behöver åtgärdas för att minska problemet. Tyvärr är det ofta svårt för fastighetsägare att få ekonomi i den här typen av renoveringar, eftersom hyran endast kan återspegla en höjning av standarden. Modellen bör reformeras för att i högre grad återspegla människors värdering av bostaden. Då skulle eftersatt underhåll återspeglas i lägre hyror, och risken för att den här typen av omfattande underhållsskulder byggs upp minska.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar

Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Hållbara offentliga upphandlingar är ett viktigt sätt att bidra till minskad miljöpåverkan. De krav som ställs vid upphandlingar, och som utgör grund för tilldelning och avtal, ska också följas upp. Vi ser ett värde i oberoende tredjepartsmärkningar både vad gäller utvecklingen av kraven och i uppföljningen av dem. Ett kvantifierat mål för hur många offentliga upphandlingar som ska omfattas av oberoende tredjepartsmärkningar riskerar dock att leda till att märkningar väljs för att uppfylla kravet, inte för att de ger resultat.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi vill att biståndspolitikerna i högre utsträckning än i dag ska användas till insatser för att långsiktigt minska utsläppen av växthusgaser, främst genom att minska beroendet av fossil energi. Den del av klimatbiståndet som går via det traditionella biståndet och ingår i en långsiktig fyraåriga ram ska räknas som del av detta.

Socialdemokraterna

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Driva på industrins omställning - Industrin står idag för en dryg tredjedel av utsläppen i Sverige, att minska dessa utsläpp är avgörande för att nå klimatmålen. Att svensk industri ligger långt fram i klimatomställningen betyder också att framtidens gröna jobb hamnar här och inte försvinner iväg till något annat land. Dessutom kan svenska innovationer och ny teknik minska utsläppen globalt. För att snabba på utvecklingen vill vi stärka Industriklivet - en satsning som minskar utsläppen, stärker svensk export och konkurrenskraft och skapar fler gröna jobb.

Förslag 2.

Svar: Minska utsläppen från trafik och transporter med elektrifiering och biodrivmedel. Vi vill att hjulen ska rulla mer på biodrivmedel från Sverige och mindre på olja från Saudiarabien. Vi ska fortsätta driva en kraftfull politik för att skynda på elektrifieringen av transporter. Vi vill fortsätta att bygga ut laddinfrastrukturen i hela landet och skapa incitament att välja en utsläppssnål bil genom bonus malus. Reduktionsplikten är ett verktyg för att få ner utsläppen från transporter och är avgörande för att det just nu sker stora investeringar i produktion av biodrivmedel i Sverige.

Förslag 3

Svar: Snabbt få billig grön el på plats med havbaserad vindkraft - vi vill skynda på utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Det ger billig el snabbt så att Sverige kan ligga längst fram i klimatomställningen och skapa framtidens gröna jobb.

Förslag 4

Svar: Återvinna mer och bättre för att minska utsläppen- vi vill göra det lättare att återvinna mer och bättre, det är viktigt för både klimatet och miljön. Vi ska fortsätta de satsningar som skapar nya gröna jobb i återvinningsindustrin och gör Sverige världsledande på områden som plaståtervinning. Vi ska också skapa ordning och reda i avfallshanteringen och se till att inte kriminella kan tjäna pengar på sopor.

Förslag 5

Svar: Driva på för att alla länder ska ta sitt ansvar – vi socialdemokrater har alltid sett till att Sverige är en stark röst för att fler länder ska ta sitt ansvar för klimatet, som just nu inom de pågående förhandlingarna om det mest omfattande klimatpaketet i EU:s historia, "Fit for 55".

Förslag 6

Svar: Fler gruvor för klimatets skull! Vi socialdemokrater vill att nya gruvor ska kunna öppnas för att säkra tillgång till de metaller och mineral som bland annat krävs för ny teknik och framtidens laddinfrastruktur. Det är viktigt både för jobben och klimatet. Sverige är i dag en viktig producent av metaller och mineral. År 2020 stod Sverige för 93 procent av all järnmalm, 18,8 procent av allt guld och 10,7 procent av all koppar som producerades inom EU. Den gröna omställningen och elektrifiering av samhället kommer kräva ny teknik och nya energilösningar som i sin tur kräver tillgång till fler olika metaller och mineraler än vad vi tidigare använt.

Förslag 7

Svar: Socialdemokraterna vill att Sverige ska ligga längst fram i klimatomställningen. Näringslivets är avgörande i den gröna omställningen och just nu pågår en grön industriell revolution i Sverige. Det skapar tiotusentals nya jobb, men vi vill öka takten. Därför vill socialdemokraterna se en kraftfull utbyggnad av statliga gröna kreditgarantier de kommande åren. Målsättningen är att kreditramen ska öka till 100 miljarder kronor under nästa mandatperiod.

Förslag 8

Svar: [Klicka här för att ange text.](#)

Förslag 9

Svar: [Klicka här för att ange text.](#)

Förslag 10

Svar: [Klicka här för att ange text.](#)

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: Reformeringen av EU:s utsläppshandelssystem, EU:s nya förordning om koldioxidkrav för nya lätta fordon samt förordningen om markanvändning och skogsbruk "LULUCF". Dessa förslag ligger inom ramen för "Fit for 55"-paketet som EU-kommissionen föreslagit. Vi ser positivt på höjda mål för nya lätta fordon men anser att det kräver en utbyggnad av laddningsmöjligheter och produktion av ren el i EU. Gällande LULUCF så anser vi att beslut om skogspolitik ska ske på nationell nivå och att det svenska åtagandet att sänka utsläpp ska vara i fas med vad som är nationellt beslutad långsiktigt hållbar skogsavverkning.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fhasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Utfasningsutredningen slår fast att om vi ska nå målet om nettonollutsläpp till senast 2045 i hela ekonomin så behövs en utfasning av fossila drivmedel inom transportsektorn och arbetsmaskiner ske senast 2040. Vi socialdemokrater finner att utredningens förslag utgör viktiga steg i det kommande arbetet.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordons miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sverige har, och ska fortsatt ha, höga klimatambitioner. En viktig fråga är att minska utsläppen i transportsektorn. Det pågår ett arbete i EU med att förändra Eurovinjettdirektivet, som reglerar vägavgifterna för tunga transporter. Vidare pågår det också utredningen Nytt miljöstyrande system för godstransporter på väg. Vi socialdemokrater tycker att Sverige behöver en skattereform.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet

som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: EU:s utsläppshandelssystem får inte urvattnas. Vi vill verka för att antalet utsläppsrätter ska minska och att svenska överskott av utsläppsutrymme inte ska säljas till andra länder. Vi driver att EU:s utsläppshandel skärps genom att nyutgivning av utsläppsrätter stoppas senast 2050, att den linjära reduktionsfaktorn stärks och att systemet med gratis tilldelning avslutas. Vi Socialdemokrater anser att fler sektorer täcks av EU:s system för handel med utsläppsrätter, som exempelvis flygets- och sjöfartens utsläpp.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Energipolitikens övergripande mål syftar till att förena de tre grundpelarna: försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Målet är att Sverige år 2040 ska ha 100 procent förnybar elproduktion. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Energiöverenskommelsen har skapat långsiktighet och tydlighet för marknadens aktörer och bidrar till nya jobb och investeringar i Sverige. Den energiöverenskommelse som vi har idag innehåller inget stoppdatum för kärnkraft, den tillåter livstidsförlängningar av befintliga reaktorer och att nya reaktorer byggs.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi socialdemokrater vill se ett globalt mål om att 30 procent av havet ska omfattas av marint områdesskydd. Sverige har också gjort gemensam sak med ett 60-tal andra länder för att öka ambitionerna i det globala ramverk för biologisk mångfald som ska förhandlas mellan världens alla länder. Koalitionen "High ambition coalition for Nature and People" vill se fastställda globala mål för 30 procent skydd av land och hav och ett ramverk för genomförande av målen.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Ostersjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi socialdemokrater ser det som mycket angeläget att trålgränsen flyttas ut för storskaligt fiske, men att det också är viktigt att förändringar sker med stöd i vetenskapliga underlag och i samverkan med berörda länder. Socialdemokraterna har i regeringsställning arbetat för att styra mot mer skonsamma fiskemetoder, mer kustnära och småskaligt fiske, samt att skydda marina skyddsområden från bottentrålning. Vi ska fortsätta föra en politik som balanserar omsorgen om våra havsmiljöer och fiskenäringen som ekonomiskt och kulturellt viktig näring.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljö kvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Regeringens beslut att ändra i artskyddsförordningen är positivt både för skogsbruket och för naturvården. Vår skogspolitik bygger på de jämställda målen, och det är centralt att de ansträngningar och insatser vi gör för naturvården också görs där de får så stor nytta som möjligt.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörorelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Skogspolitiken bygger på två jämställda mål; miljömålet och produktionsmålet. Likväl som skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skoglig råvara viktigt i omställningen till ett biobaserat samhälle. Sveaskog har en viktig roll att spela och ska vara ett föredöme. Statens ägarpolicy slår fast att de statliga bolagen ska ha minskad klimat- och miljöpåverkan för att nå de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen, vilket innefattar målet Levande skogar. Sveaskogs avkastningsmål är satta med utgångspunkt i att bolaget ska vara ett föredöme inom hållbarhet och att bolaget har 20 procent avsättning till naturvård.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Jordbruksverket har på regeringens uppdrag tillsammans med representanter från livsmedelskedjan, tagit fram en åtgärdsplan för att främja regeringens inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion. Enligt detta mål ska 30 procent av jordbruksarealen brukas ekologiskt och 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen utgöras av ekologiska livsmedel 2030. Det arbetet sker inom ramen för livsmedelsstrategin och i uppdrag av regeringen för att främja marknaden för ekologiska livsmedel.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ängs- och betesmarker är viktiga livsmiljöer för odlingslandskapets biologiska mångfald. Vi ser därför det som extra viktigt att öka arealen naturbetesmarker.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso-och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sverige ska ha ett lönsamt och konkurrenskraftigt jordbruk, som också ska höra till världens mest hållbara. Det är inte nödvändigtvis så att förändringar på skattesidan är det mest effektiva eller lämpliga för att minska påverkan på odlingslandskapet. Det finns många verktyg och styrmedel att arbeta med, vid sidan av skatterna. Vi vill att Sverige fortsätter att arbeta med den här frågan på EU-nivå, och inom ramen för jordbrukspolitikerna.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport¹⁶ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt

---

¹⁶ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Den socialdemokratiskt ledda regeringen har beslutat om den första handlingsplanen för cirkulär ekonomi. Handlingsplanen innehåller drygt hundra åtgärder inom områden som industriomställning, materialförsörjning, teknikutveckling och avfallshantering. En viktig utgångspunkt för omställningen är att material ska användas mer effektivt för att minska både uttag av ny råvara och deponering av avfall. Genom ett mer resurseffektivt nyttjande av materialen kan deras livslängd och ekonomiska värde öka, samtidigt som uttaget av ny råvara och deponeringen av avfall minskar.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfiler eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi ser allvarligt på spridningen av högfluorerande ämnen, så kallade PFAS, i miljön. PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som kan spridas långa vägar och till slut hamnar i vår mat och i vårt dricksvatten. Regeringen har tidigare föreslagit en satsning med flera åtgärder för att minska spridningen av PFAS om totalt 25 miljoner kronor år 2022. Regeringen vill genom satsningen öka åtgärdstakten för sanering av områden som förorenats av PFAS, stödja teknikutveckling och få tillstånd mer forskning på området för att fylla de kunskapsluckor som fortsatt finns.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi socialdemokrater är tydliga: Sverige behöver en skattereform. Syftet med skattesystemet är att det ska ge stabila skatteintäkter för att vi ska klara välfärden och andra viktiga gemensamma investeringar. Vi tycker att det är angeläget med en översyn för att öka både jämlikheten och stärka välfärdens finansiering. Många politikområden behöver samverka och bidra till att vi når miljömålen.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.¹⁷ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm¹⁸. När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Den socialdemokratiskt ledda regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt

---

¹⁷ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

¹⁸ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Den socialdemokratiskt ledda regeringen införde hösten 2016 ett stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden (miljonprogramsområden). Totalt beviljades drygt 350 miljoner kronor i stöd till bostadsbolag i 33 kommuner för upprustning av sammanlagt knappt 4 000 bostäder. Stödet avvecklades efter riksdagens (M, KD och SD) beslut om statens budget för 2019. Den s-ledda regeringen införde under 2021 ett nytt tidsbegränsat stöd för energieffektivisering i flerbostadshus. Även detta stöd avvecklades genom ett riksdagsbeslut (M, KD och SD) om statens budget för 2022.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi tror på att förändrade upphandlingsregler för kommuner är en stark förändringsfaktor i att göra det lönsammare för kommuner och företag att övergå till en cirkulär ekonomi. Vi vill exempelvis ha förändrade upphandlingsregler för byggindustrier så att vi kan få till ökad materialåtervinning av byggnadsmaterial och få till stånd snabbare miljötillståndsprocesser. Genom offentlig upphandling kan vi också stödja hållbart producerad mat och höja matkvaliteten i förskolor, skolor, äldreboenden och inom sjukvården samtidigt som vi stödjer livsmedelsföretag att bli cirkulära.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Med enprocentsnivån finns utrymme för att klimatbiståndet ges inom den ramen och flera insatser för klimatet bidrar också till målen om fattigdomsbekämpning, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Sverige har sedan flera år tillbaka tillämpat att allt stöd som är utöver 0,7 procent av BNI, som är FN:s mål för biståndet, kan anses vara additionellt. Sverige har en stark tillväxt och genom det har anslaget till utvecklingsbistånd ökat kraftigt och möjliggjort stora anslag till klimatbistånd, exempelvis till Gröna fonden.

Sverigedemokraterna

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Vi föreslår ytterligare Nationell medfinansiering för uppfyllande av livsmedelsstrategin. För att kompensera jordbruket för det minskade EU-bidraget och för att uppfylla livsmedelsstrategins mål föreslogs anslag på 900 miljoner kronor per år.

Förslag 2.

Svar: Laddinfrastruktur, vi föreslår ett nytt anslag, som stöd till laddningsinfrastruktur för elfordon 350 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden. Syftet med anslaget är att användas som stöd till uppsättning av infrastruktur för laddning av elfordon vid hem och i andra lokala miljöer.

Förslag 3

Svar: Vi föreslår driftsstöd för bio-CCS (Carbon Capture and Storage av koldioxid från biobränslen). Utöver regeringens anslag till att utarbeta administrativa system och modeller för framtida projekt inom bio-CCS, anslag vi 250 miljoner kronor även till testning och utveckling för resterande år under budgetperioden.

Förslag 4

Svar: Vi föreslår till forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande en ökning av anslaget med 150 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden. Syftet med anslaget är användning till bland annat att utveckla svensk bioekonomi.

Förslag 5

Svar: Vi föreslår på forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande en ökning av anslaget med 50 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden. Syftet med anslaget är bland annat användning till igångsättande av nya forskningsprojekt och anställning och/eller finansiering av behövlig personal.

Förslag 6

Svar: Vi föreslår insatser för internationella klimatinvesteringar. En ökning av anslaget med 50 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden föreslås. Syftet är att anslaget ska användas till att igångsätta projekt med värdländer.

Förslag 7

Svar: Vi föreslår sanering och återställning av förorenade områden, en ökning av anslaget med 30 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden. Sveriges omkring 80 000 områden i behov av sanering är eftersatta och därför behöver anslaget stärkas. Utöver det som angetts i regeringens budgetförslag, får anslaget även användas till strandstädning, i synnerhet i svårtillgängliga kust- och skärgårdsmiljöer.

Förslag 8

Svar: Vi föreslår förädlingsprojekt rörande alm och ask. Detta är ett nytt anslag för främjandet av biologisk mångfald i form av åtgärder för att rädda alm och ask och organismer som är beroende av dessa träarter. Vi föreslår 20 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden.

Förslag 9

Svar: Vi föreslår ett Centrum för genteknik i naturens tjänst för att kunna utveckla och använda växtförädlingens och genteknikens potential för miljövänliga lösningar och artskydd, samt dedikerad forskning kring genredigering, anslag på 10 miljoner kronor per år 2022 och sedan årligen 20 miljoner kronor till upprättandet av ett särskilt centrum för genteknikväxtförädling i naturens tjänst.

Förslag 10

Svar: Vi föreslår åkermarksinventering 2 miljoner kronor för år 2022 och 14 miljoner för år 2023 respektive 2024. Syftet med anslaget är att det ska användas till att övervaka viktiga miljö- och odlingsparametrar i den intensivt brukade jordbruksmarken.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: Den svenska exporten måste bli ett fokusområde i den svenska klimatstrategin. Med tanke på att svenska företag håller världsklass när det kommer till miljötänk och låg utsläpps nivå i produktionen kan Sverige genom att öka exporten bidra till att minska utsläppen. Sveriges linje vid förhandlingar i EU måste vara att de nationer som släpper ut mest också ska ha de största åtagandena att minska sina utsläpp när det kommer till bördefördelningen inom EU. Vi vill redovisa Sveriges LULUCF-upptag och inkludera dem i den totala uträkningen av nettoutsläppen. Vi vill dock inte se ett sektorsvis mål för LULUCF, utan själva bestämma hur Sverige ska nå sina åtaganden.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

*Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. **Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.***

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vår klimat- och miljöpolitik utgår från förvaltarskapstanken och strävar efter att hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna, som samtidigt inte skadar näringar och landsbygd. Att förbjuda fossila bränslen innan eller under tiden som exempelvis laddinfrastruktur för elektrifiering av transportsektorn byggs ut torde vara direkt oövertänt.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi noterar att det sammantagna upptaget av koldioxid inom markanvändningssektorn ligger fortsatt på en hög nivå år 2020, enligt Naturvårdsverkets statistik. Det totala nettoupptaget inom hela sektorn var cirka 40 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket ska ställas mot Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser (utsläpp som uppstår inom Sveriges gränser), vilka var 46,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2020. Att formulera mål om fördubbling är knappast realistiskt eller nödvändigt.

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det är viktigt att understryka att ett land som Sverige, vilket står för en promille av de klimatpåverkande utsläppen, inte kan ha en direkt och avgörande påverkan på klimatet eller den globala miljön. Den politik som regeringen driver avviker kraftigt från EU:s och övriga världens politik på området, vilket kan skada Sveriges konkurrenskraft och bidra till att flytta produktion från Sverige till andra länder. Något som med största sannolikhet ökar de klimatpåverkande utsläppen globalt.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordens miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Olika former av vägsatser och vägsplitagesatser är negativa på grund av att det innebär försämringar för näringslivet och därmed även för resten av samhället. När transportföretagen drabbas av högre utgifter måste kostnaderna kompenseras. Det innebär att kostnaderna behöver hämtas in, vilket i sin tur drabbar andra företag och konsumenterna. Det hämmar svensk ekonomi och riskerar att leda till förlorade arbetstillfällen, inte minst i glesbygd.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi vill globalisera EU:s utsläppshandelssystem. EU:s utsläppshandelssystem är det mest effektiva verktyget inom EU för att minska utsläppen av växthusgaser och att fasa ut fossil energi på ett kostnadseffektivt sätt. Sverige bör inom EU verka för att fler länder utanför EU med liknande styrmedel ingår i samma utsläppshandelssystem som EU-länderna. Vi motsätter oss snabbare minskningar än vad EU-kommissionen föreslår.

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Givet att kärnkraften står för nästan hälften av vår elförsörjning så har det statliga stödet till forskning på kärnteknikområdet under lång tid varit ytterst blygsamt. Vi behöver satsa på framtidens kärnkraft, generation IV och SMR, små modulära reaktorer. Vi vill se till att det finns god tillgång på planerbar kraftproduktion och målet för energipolitiken ändras till 100% fossilfritt.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Sveriges landyta uppgår totalt till omkring 41 miljoner hektar, enligt SCB. Av denna areal utgör ca 69 % skog, av vilken ca 27 % är skyddad. Utifrån samma källa är ca 5,4 miljoner hektar skyddad natur i Sverige. Av den ytan var 82 procent landområden. Det motsvarar 11 procent av hela Sveriges landyta. Som skyddade områden räknas här nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområden. Vi ser idag inte att detta behöver utökas. Däremot kan justeringar vara viktiga verktyg där nya områden med akut och kritiskt hotade arter skyddas men där andra områden återtas i bruk.

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi vill värna marin miljö och vattenvård. Vi ser dock inte behovet av en ny havsmiljölag. Områden vi anser behöver åtgärder och fortsatta insatser är exempelvis; problemen med övergödning i svenska vatten och Osternsjön, rimliga regler kring enskilda avlopp, sanering av plast i marin miljö och vikten av dricksvattnets kvalitet. Vi välkomnar bättre styrning av havspolitikerna och att regeringen löpande lägger fram handlingsplaner men detta kräver ingen ny lag.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trållarnas framfart. Bottenarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Osternsjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi överväger, efter beslutad provperiod, att föreslå ett förbud mot trålning med större fartyg inom svensk ekonomisk zon, (12 nautiska mil), för att gynna det småskaliga traditionella kustfisket. Om trålgränsen för dessa fartyg flyttas ut skulle den småskaliga fiskerinäringen få större möjlighet att kunna fortleva och utvecklas. Det är dock inte Sverigedemokratisk politik att radera ut en hel bransch genom totalförbud eller alltför långtgående regleringar.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljökvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi vill förenkla att kunna bedriva skogsbruk. EU-reglerna måste bli färre och mer flexibla utifrån varje medlemsstats unika landskap, tradition och standarder. Reglerna inom skogsbruk måste även ses över för fungerande avvägningar samt att äganderätten bör stärkas. Skattesänkningar, budgetsatsningar, regeländringar och utredningar behövs för att åstadkomma ett än starkare och än mer miljö- och klimatanpassat svenskt skogsbruk utan att äventyra ekonomin. Se svaret på fråga 2 angående kolsänka. Det nationella självbestämmandet över skogen inom EU behöver stärkas.

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Sveriges skogar ägs till övervägande del av enskilda ägare. Den svenska modellen för skogsskötsel bygger på att det på samma marker bedrivs både skogsbruk och naturvård, denna ordning vill vi värna. Vi anser att Sveaskog ska bruka och sköta sina skogar väl och att nya skogsbruksmetoder ska utvecklas på delar av innehavet. Vi motsätter oss att staten ska sälja ut Sveaskog.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi har en öppen och positiv inställning till både konventionell och ekologisk odling samt anser att dessa produktionsformer har goda förutsättningar att samexistera på marknaden. Det är ytterst marknaden som ska avgöra detta – inte stat och/eller EU. Klimatkrav bör ställas där de har effekt, vilket den upphandlade myndigheten är bäst lämpad att avgöra.

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vår ingång i detta är att en förutsättning för naturbetesmarker är att Sverige har ett konkurrenskraftigt jordbruk. På så sätt skapas möjligheter till att hålla naturbetesmarker. Vi vill göra det enklare att bedriva jordbruk. Vi föreslår skattesänkningar och budgetsatsningar inom jordbruksområdet likväl som regeländringar och utredningar för att åstadkomma detta.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso- och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatets risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi anslår 5 Mkr för att övervaka spridning och effekter av organismer som har använts som biologiska bekämpningsmedel. Användning av biologiska bekämpningsmedel kan minska användningen av kemiska bekämpningsmedel, vilket minskar belastningen på miljön och är fördelaktigt ur arbetsmiljösynpunkt. Vi vill se att en utredning tillsätts om hur dagens bedömnings- och tillståndssystem fungerar.

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport¹⁹ från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Ska det finnas något mervärde med ett mål för materialkonsumtionsbaserade utsläpp måste hänsyn tas till hur utsläppen i övriga världen förändras. Ett fast siffersatt mål för Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp hade således blivit ett mål för att minska konsumtion generellt snarare än att minska utsläppen.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar

---

¹⁹ Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Det finns drygt 1 750 kommunala vattenverk i Sverige som tillsammans producerar dricksvatten. Kommunen ansvarar för att ordna vattenförsörjningen. Huvudman för dricksvattenproduktionen är vanligtvis den tekniska förvaltningen i kommunen. Huvudmannen ansvarar för att vattenskyddsområden inrättas för kommunala vattentäkter. Den kommunala miljönämnden har kontrollansvar för vattenverk och har tillsynsansvar för vissa miljöfarliga verksamheter. Detta är sålunda ett kommunalt ansvar.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: För oss är försiktighetsprincipen av grundläggande betydelse avseende kemikalier. Den utgör grunden till partiets kemikaliepolitik. Arbetet med att reglera kemikaliers användning måste präglas av evidensbaserad forskning, rimliga överväganden mellan för- och nackdelar och stora säkerhetsmarginaler avseende människors hälsa. Barn kan av olika skäl vara extra känsliga, varför produkter riktade till barn bör bedömas med stor noggrannhet. Vår övergripande målsättning för svensk kemikaliepolitik är att den ska vägledas av ambitionen att minska exponeringen av farliga och osäkra kemikalier, vilket gäller både människor och naturens ekosystem.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi är ett tillväxt- och välfärdsvänligt parti. Välstånd genereras genom arbete, vilket stimuleras genom ett dämpat skattetryck. Partiets ideologiska profil handlar i första hand om vad pengarna ska användas till, nationens och medborgarnas bästa. Det är viktigt att upprätthålla skattebetalarnas respekt för den offentliga ekonomin. Vi står för en pragmatisk, avvägd skattepolitik som understryker solidaritet och nationell sammanhållning, samtidigt som den som arbetar ska kunna känna en trygghet i att inte bli beskattad mer än vad som verkligen behövs.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta

med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.²⁰ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm²¹. När en anläggning prövas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

Förslag: Inför tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Miljöbalken ger möjlighet att tidsbegränsa miljöfarlig verksamhet men även till att lämna tillstånd på obegränsad tid. Av förarbetena till miljöbalken framgår att tidsbegränsade tillstånd bör användas när det finns behov av det. Efter införandet av miljöbalken har viss praxis utvecklats när det gäller tidsbegränsning. Vi ser inget behov av att förändra miljöbalken i detta avseende.

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter för miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultföretaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar för naturbaserade åtgärder för klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka

---

²⁰ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

²¹ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

trivseln och förbättra förutsättningar för biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Förslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel för gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi lämnar ingen kommentar avseende denna fråga/förslag.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det finns stor potential att inom ramen för offentlig upphandling mer effektivt bidra till hållbar produktion och konsumtion. Men det är viktigt att komma ihåg att det finns många olika intressen när det kommer till offentliga upphandlingar. Klimatkrav bör ställas där de har effekt, vilket den upphandlade myndigheten är bäst lämpad att avgöra. Vi ser sålunda inte nyttan i ett siffersatt mål i detta avseende.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja

både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Ett ökat fokus behövs på klimatfrågans internationella dimension. Beräkningar visar tydligt att internationellt samarbete utgör lågt hängande frukter för utsläppsminskningar i ett globalt perspektiv. Satsningarna på internationella klimatinvesteringar bör ökas på bekostnad av ineffektiva åtgärder i Sverige. Vi föreslår insatser för internationella klimatinvesteringar. En ökning av anslaget med 50 miljoner kronor årligen för den kommande budgetperioden föreslås. Syftet är att anslaget ska användas till att igångsätta projekt med värdländer.

Vänsterpartiet

Del 1. Partiets prioriterade miljöpolitiska förslag i Sverige och EU under nästa mandatperiod

Fråga 1. Vilka miljöpolitiska förslag avser partiet prioritera att driva i Sverige under nästa mandatperiod? Vilka konkreta förslag vill ni driva för att minska klimatutsläppen, förlust av biologisk mångfald och för att ställa om till ett miljömässigt hållbart samhälle? Fritextsvar, max 500 tecken per förslag inklusive blanksteg.

Förslag 1.

Svar: Statlig omställningsfond och grön investeringsbank för industriomställning, ny teknik och hållbara bostäder. Vänsterpartiet föreslår grön omställningsfond där staten använder sina ekonomiska resurser och där pengar förs över från företag som smutsar ner till klimatvänlig produktion. Vi vill även inrätta statlig Grön investeringsbank med minst 100 miljarder i kapital till riktade klimatinvesteringar till förnybar energi, omställning av livsmedelssektorn, klimatupprustning av bostäder och lokaler.

Förslag 2.

Svar: Massiv satsning på hållbara transporter och billigare kollektivtrafik. Staten måste öka sin kontroll över infrastrukturen för att genomföra klimatomställningen och nå klimatmålet till 2030. Inte minst för utbyggnad av tåg och kollektivtrafik. Vänsterpartiet vill satsa ytterligare 170 miljarder för hållbara transporter i hela landet åren 2022-2033 samt lånefinansiera nya stambanor på järnvägen därutöver. Satsning på billigare och bättre kollektivtrafik, järnväg och elektrifiering av transporter redan de närmaste åren.

Förslag 3

Svar: 100 procent förnybart, energieffektivare och stärkt elöverföringskapacitet. Produktionen av både el och exempelvis vätgas behöver öka kraftigt när vi ställer om från användning av fossila bränslen, därför behöver staten gå in med satsningar på förnybar energi. Staten måste öka sin kontroll över infrastruktur och resurser som behövs för att genomföra klimatomställningen. Det offentliga ska ta över ansvaret för elnätet, vilket även kommer leda till minskade avgifter för hushållen.

Förslag 4

Svar: Reglera och genomför stöd för ett hållbart skogsbruk – fasa ut kalhyggesbruket. Vi vill införa regleringar och ekonomiskt stöd för att Sverige ska uppnå ett hållbart skogsbruk för klimatet och biologisk mångfald. Högre krav på miljöhänsyn i skogsbruket, stopp för avverkning av skyddsvärda skogar, utfasning av kalhyggesbruk och endast restprodukter från skogen till biobränsle. Stöd för kalhyggesfritt skogsbruk och för att skapa våtmarker samt övriga åtgärder som stärker skogens funktion att lagra kol.

Förslag 5

Svar: Skydda 30 procent av vår natur och stärk tillgängligheten till natur för alla. Vänsterpartiet anser att 30 procent av Sveriges natur på sikt bör skyddas för att värna biologisk mångfald och klimatet. Ett ökat skydd av natur stärker även allmänhetens möjligheter, inte minst de med lägre inkomster, till rekreation och upplevelser. Inte minst är skyddet av skogs- och strandområden en viktig del för att värna den svenska allemansrätten och den biologiska mångfalden och dessa måste värnas.

Förslag 6

Svar: Avveckla klimatskadliga subventioner skyndsamt. Sverige subventionerar användning av fossila bränslen med över 30 miljarder kronor varje år. Det motverkar omställningen till ett fossilfritt samhälle och minskar det ekonomiska utrymmet för staten att istället ge människor klimatsmarta alternativ. Sverige bör anta en handlingsplan för hur Sveriges återstående klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid med hänsyn till ekonomiskt utsatta grupper och regioner.

Förslag 7

Svar: Skärp klimatmålen och inför en koldioxidbudget. Sverige måste accelerera klimatomställningen. Det är politikens ansvar att öka takten och genomföra den rättvist. Vi anser att Sverige bör anta skärpt mål om nollutsläpp av växthusgaser senast 2035. En koldioxidbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängd koldioxid vi maximalt fortsatt kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalets målsättning om 1,5 graders temperaturökning bör antas i klimatpolitisk handlingsplan varje mandatperiod.

Förslag 8

Svar: Vidta åtgärder mot skadlig bottentrålning och industrifisket. Fisken försvinner i hög grad från våra kuster. Vänsterpartiet vill förbjuda all bottentrålning som inte är skonsam och flytta ut trålgränsen för att värna de kustnära ekosystemen. Det skulle stärka hållbarheten i våra hav och gynna det småskaliga och kustnära fisket.

Förslag 9

Svar: Öka producentansvaret för att nå cirkulär ekonomi. Vänsterpartiet vill införa nationella åtgärder för att öka krav på att producenterna bär kostnader för att varor kan återanvändas eller återvinnas. Krav på standardisering av material måste införas, produkter måste i högre utsträckning kunna återanvändas och räcka längre genom reparationer samt att delningsekonomi stimuleras. Kommunerna bör ges ansvar för insamling av avfall från hushållen och producenterna för den ekonomiska kostnaden.

Förslag 10

Svar: Minska konsumtionens miljö- och klimatpåverkan. Sverige behöver anta ett mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Att individen försöker minska sin klimatpåverkan genom medvetna konsumtionsval är bra men inte tillräckligt. Politiken måste ansvara för att konsumtionen och resandet kan göras hållbart. Tillgång till prisvänlig kollektivtrafik och svenskproducerade och växtbaserade livsmedel ska främjas med ökat statligt stöd. Sverige bör öka självförsörjningen av livsmedel och minska köttkonsumtionen.

Fråga 2. Vilka tre miljöpolitiska förslag är viktigast att Sverige driver inom EU?

Fritextsvar, max 600 tecken inklusive blanksteg.

Svar: Skrivningarna i EU:s klimatlag 2021 landade i en koldioxidutsläppsminskning med 55 procent till 2030. Det hade behövts en 70-procentig minskning – och nu är det viktigt att verka för ökad takt i omställningen. Det måste färga av sig på arbetet med utsläppshandelssystemet, med "koldioxidtullarna" och med hela EU-paketet för en omställning till 2030. Kärnkraft och fossilgas måste bort ur EU:s så kallade taxonomi för hållbara investeringar. Den ryska aggressionen mot Ukraina visar med extra tydlighet det ohållbara i beroendet av rysk fossilgas och uranimport. Vi måste också koppla klimatpolitiken till arbetet för biologisk mångfald. Detta måste in i jordbrukspolitiken, i taxonomin och i arbetet med biobränslefrågorna.

Del 2. 22 frågor om miljö- och klimatpolitiska förslag inför nästa mandatperiod

Förslagen ska besvaras enligt de fasta svarsalternativen (ja, nej eller vet ej) utifrån hur partiet ställer sig till att fatta beslut i specifika miljö- och klimatfrågor under nästa mandatperiod. Markera ett svarsalternativ. Fyll gärna i en mer utförlig kommentar i textrutan under svarsalternativen. Max 600 tecken per fråga och kommentar, inklusive blanksteg.

1. Förbjud fossila bränslen

Fossila bränslen står för den absoluta merparten av mänsklig klimatpåverkan, och måste fasas ut för att hejda den globala uppvärmningen. Trots satsningar på förnybar energi och klimatomställning är Sverige fortfarande beroende av fossila bränslen, inte minst för transporter och industri. Vårt resterande utsläppsutrymme minskar i rasande takt och vi behöver nu ta tag i det största problemet – förbränning av fossila bränslen. Rådande ekonomiska styrmedel kan ta oss en bit, men inte hela vägen fram. Genom att besluta om ett slutdatum för användningen av fossila bränslen får alla samhällets aktörer en tydlig signal som påskyndar och underlättar utfasningen. Naturskyddsföreningen har visat hur ett nationellt fossilförbud kan genomföras inom ramen för EU-rätten, och användas för att få fler länder att följa efter.

Förslag: Inför ett förbud mot fossila bränslen från och med år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vi delar uppfattning om att en tydlig signal behövs till samhällets aktörer för att bryta beroendet av fossila bränslen. Därför vill vi börja med att införa ett förbud mot nybilsförsäljning av bensin och dieslbilar from 2025. Dessutom vill vi att Sverige antar ett nytt skärpt klimatmål om nollutsläpp senast 2035. Klimatmålet ska nås genom utsläppsminskningar inom landet och för att nå målet krävs att fossila bränslen är utfasade senast 2035.

2. Besluta om ett mål för ökad kolsänka

Kolsänkor är system för att binda och lagra koldioxid. För att nå klimatmålen krävs utöver minskade utsläpp också att kolsänkor och kolförråd skyddas och utökas, utan att samtidigt orsaka negativa konsekvenser för ekosystem och biologisk mångfald. Naturliga klimatlösningar, vilket innebär att kolinlagringen i ekosystem ökas genom att återställa eller skydda dem, är en lovande metod i detta hänseende. Sverige saknar i dagsläget en sammanhållen politik för naturliga klimatlösningar som främjar biologisk mångfald och klimat. För att behålla ledartröjan i klimatarbetet och ta höjd för skogs- och jordbrukets effekter på klimatet behövs ett mål för att öka kolsänkorna i Sverige.

Förslag: Besluta om ett mål om att minst fördubbla kolsänkan i svenska ekosystem till år 2030.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har i riksdagsmotionen Klimatkrisen föreslagit att Sverige bör anta ett mål om att fördubbla den naturliga kolsänkan i Sverige till 2030 jämfört med 2017. Vi kommer att fortsätta att verka för ett sådant mål. Länk till vår motion

Klimatkrisen:https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/klimatkrisen_H9023277

3. Anta en svensk koldioxidbudget

Riksdagen har antagit målet att de svenska utsläppen ska minska med minst 85 procent till 2045 jämfört med 1990. För den globala uppvärmningen är det dock halten växthusgaser i atmosfären som spelar roll, inte när utsläppen når noll. För att ett klimatmål ska vara relevant måste det därför också säga något om hur stora utsläppen kan vara fram till dess. Det brukar liknas vid en budget. Flera kommuner och regioner har antagit egna koldioxidbudgetar, men utan en nationell koldioxidbudget riskerar Sveriges långsiktiga klimatmål att tappa kraft.

Förslag: Anta en koldioxidbudget för Sverige i linje med Parisavtalets temperaturmål, baserad på IPCC:s sjätte utvärderingsrapport publicerad 2021–2022 och en globalt rättvis fördelning av utsläppsutrymmet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har i riksdagsmotionen Klimatkrisen föreslagit att Sverige bör anta en koldioxidbudget med styrmedel som baseras på hur stor mängdkoldioxid vi maximalt fortsatt kan släppa ut nationellt för att leva upp till Parisavtalets målsättning om 1,5 graders global temperaturökning. Vi kommer fortsätta att driva krav om att Sverige antar en koldioxidbudget. Länk till vår motion Klimatkrisen:https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/klimatkrisen_H9023277.

4. Inför differentierad vägskatt

Vägtrafik orsakar samhällskostnader för miljöpåverkan, olyckor och upprätthållande av infrastruktur. Idag betalas de kostnaderna till stor del genom en rak beskattning av drivmedel. Framtidens vägtransporter förväntas i allt högre utsträckning vara elektrifierade och dagens fossila drivmedel fasas ut. Det minskar den direkta klimatpåverkan. Men vägtrafik orsakar även andra kostnader kopplade till buller, hälsoskadliga partiklar från däck och vägbana, markintrång, olyckor, trängsel, samt kostnader för infrastruktur. Kostnader måste då finansieras på ett nytt sätt, förslagsvis genom skatt på såväl svenska som utlandsregistrerade fordon i rörelse som anpassas efter varje fordon's miljöpåverkan. Idag betalar alla samma bensin och dieselpris oavsett var bilen körs, differentierad vägskatt möjliggör högre beskattning i städerna och lägre på landsbygden.

Förslag: Inför differentierad vägskatt för lastbilar och personbilar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har länge drivit krav avstånds-baserad skatt för tunga lastbilar som kan differentieras utifrån miljöpåverkan och regional hänsyn. Ett sådant förslag har även beretts av regeringen under förra mandatperioden. Vi ser fördelar med att även en differentierad vägskatt införs för personbilar så att landsbygden kan få lägre beskattning och storstäderna, där klimat- och miljöpåverkan är störst, får högre beskattning. Ett sådant förslag behöver dock beredas för att kunna genomföras.

5. Höj ambitionsnivån i EU:s utsläppshandel ETS

EU:s utsläppshandelssystem ETS är ett av unionens viktigaste klimatstyrmedel, och är av stor betydelse även för genomförandet av de svenska klimatmålen. Nu pågår en översyn av systemet som ska vara färdig 2023. EU:s klimatmål är för lågt satta för att leva upp till ambitionsnivån i Parisavtalet, som innebär att EU:s utsläpp behöver vara nära noll år 2035. Men i dag styr utsläppshandeln inte ens mot de lågt satta målen. Både skärpta mål och förbättringar av systemet behövs därför. Med dagens system minskar utsläppsutrymmet med 2,1 procent per år vilket leder till nollutsläpp först 2058. EU:s nya klimatmål om att minska utsläppen med 55 procent till 2030 kräver enligt EU-kommissionen en årlig minskning med minst 4,2 procent. Det skulle innebära nollutsläpp först kring 2045. För att klara Parisavtalets 1,5-gradersmål måste utsläppen minska snabbare. Det krävs därför beslut om en omfattande engångsreduktion av antalet utsläppsrätter samt en kraftig skärpning av den årliga minskningen, den så kallade årliga linjära reduktionsfaktorn.

Förslag: Verka för att EU beslutar om en tillräcklig skärpning av den årliga linjära reduktionsfaktorn inom EU:s utsläppshandel ETS i kombination med en engångsreduktion av antalet utsläppsrätter, så att EU:s utsläpp minskar i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) måste skärpas. Nuvarande årliga reduktionstakt är otillräcklig för att leva upp till Parisavtalets 1,5 gradersmål. Vi ser även gärna att det kombineras med reduktion av utsläppsrätter. Vänsterpartiet har i riksdagsmotion Klimatkrisen föreslagit åtgärder för att reformera EU:s utsläppshandelssystem: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/klimatkrisen_H9023277

6. Kärnkraft utan understöd

Sveriges fossilfria elproduktion gör stor klimatnytta, såväl inom landet som utomlands genom export. Sveriges elexport ökar dessutom tack vare den snabba utbyggnaden av vindkraft runt om i landet. Även solelen ökar snabbt. Att bygga förnybart är både snabbare och billigare än att bygga kärnkraft. Trots det är det ofta kärnkraft som prioriteras i politiska debatter, vilket tar fokus från den politik som krävs för att klara klimatomställningen, som energi- och transporteffektivisering. Satsningar på utbyggnad av elnät, energieffektivisering och ökad flexibilitet gör betydligt större nytta för att möjliggöra elektrifiering av svensk industri och

transporter samt ökad elexport, än satsningar på ny kärnkraft. I nuläget är den dessutom inte konkurrenskraftig vilket gör eventuella satsningar beroende av statliga subventioner.

Förslag: Rikta inga stöd till livstidsförlängning av existerande kärnkraftverk eller byggande av nya kärnkraftverk.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Kärnkraften är inte bara en osäker energikälla, den är också dyr och försvårar omställning till 100 procent förnybar energiproduktion. Därför vill Vänsterpartiet ha en avveckling av kärnkraften så fort som möjligt.

7. Mer och bättre skydd av land och hav

Skyddade områden är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden. Att skydda områden kan också utgöra en klimatåtgärd genom att stärka ekosystemens resiliens mot klimatförändringarna och trygga naturliga kolsänkor. Idag har 15 procent av land och 14 procent av hav ett formellt skydd i Sverige. Skyddet brister dock i geografisk och ekologisk representativitet. Enligt EU:s strategi för biologisk mångfald ska 30 procent av Europas hav och land skyddas till 2030, varav en tredjedel, det vill säga minst 10 procent av havs- och landområdena, ska vara strikt skyddade. Uppdelningen mellan EU:s länder har inte fastslagits. Naturskyddsföreningen anser dock att 30/10-skyddet också ska gälla för Sverige nationellt. Strikt skydd bör innebära ett helhetsskydd där mänskliga aktiviteter som utgör ett hot mot områdets bevarandevärden, såsom gruvdrift, skogsbruk, jordbruk samt fiske och jakt, är förbjudna med undantag för åtgärder som krävs för områdets förvaltning. Alla skyddade områden måste ha tydligt utpekade bevarandemål, en reglering av skadliga verksamheter och en effektiv förvaltning som syftar till att gynna områdets biologiska värden. Därtill krävs långsiktig, tillräcklig och ändamålsenlig finansiering.

Förslag: Besluta om ett långsiktigt och geografiskt representativt skydd av 30 procent av Sveriges hav och land till år 2030, varav minst en tredjedel av detta ges ett strikt skydd.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Naturen är grunden för vår välfärd och förlusten av biologisk mångfald underminerar denna grund. Vänsterpartiet delar WWF:s bedömning att skyddade områden (i kombination med åtgärder för ett mer hållbart brukande av våra naturresurser) är avgörande för att bevara biologiska mångfalden. I vår riksdagsmotion Biologisk mångfald föreslår vi en rad åtgärder:https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/biologisk-mangfald_H9023279

8. En ny havsmiljölag

Havet ser inga gränser, vilket ställer stora krav på samarbete mellan många olika aktörer på olika nivåer - lokalt, nationellt, inom EU och globalt. Hur havet ska nyttjas och bevaras styrs även av mål på nationell och internationell nivå och havspolitikerna och havsförvaltningen är uppdelade på många olika politikområden. Beslut om och tillsyn av verksamheter som påverkar havet tas dessutom av olika departement, myndigheter och sektorer. Det saknas alltså såväl helhetsgrepp som gemensamma målbilder och styrmedel, och ingen har en helhetsbild. För att göra havspolitikerna mer sammanhållna och långsiktig har Miljömålsberedningen föreslagit en ny havsmiljölag med en utvärderande tvärvetenskaplig funktion. Inspirationen kommer från det klimatpolitiska ramverket. Enligt förslaget ska regeringen varje mandatperiod lägga fram en havsmiljöproposition. Det kan vara en viktig nyckel för att göra havsmiljön till ett långsiktigt prioriterat politikområde, samt säkerställa att Sveriges riksdag och regering tar ett helhetsgrepp om havens miljöproblem.

Förslag: Besluta om en ny havsmiljölag med en utvärderande funktion likvärdig det Klimatpolitiska rådet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiets ledamot i Miljömålsberedningen, Elin Segerlind (v), har verkat för förslaget och vi kommer att driva att det ska beslutas under mandatperioden.

9. Flytta ut trålgränsen

Fiske med trål är den vanligaste fiskemetoden i Sverige. Bottentrålning bidrar till att många bottenlevande djur dör och deras livsmiljö förstörs av trålarnas framfart. Bottnarnas förmåga att lagra kol, en enormt viktig funktion för klimatet, påverkas också negativt. Pelagisk trålning – trålning i den fria vattenmassan – kan å andra sidan medföra ett alltför stort uttag av fisk, vilket inte minst har haft negativ påverkan på strömmingen i Ostersjön. I dagsläget är trålning tillåtet i princip överallt, med undantag av vissa skyddade områden och delar av området innanför trålgränsen. EU:s gemensamma fiskeripolitik är styrande för hur och var fiske bedrivs, men Sverige har möjlighet att införa nationella regleringar innanför territorialgränsen, det vill säga 12 sjömil. Om fiskeavtal med grannländer är ett hinder, kan de omförhandlas eller sägas upp. Att begränsa trålfisket är en viktig miljöåtgärd som kan bidra till bättre bottenmiljöer, öka kolinlagringen och gynna fiskbestånden. Under 2021 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att trålgränsen ska flyttas ut på prov. Tillkännagivandet innehöll dock ett antal undantag, vilket gör att det främst det storskaliga pelagiska fisket som kommer att påverkas medan bottentrålningen på västkusten i stort kommer kunna fortgå.

Förslag: Besluta om utflyttad trålgräns för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sverige kust med möjlighet att avsätta begränsade trålområden där miljöpåverkan är ringa.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har i riksdagen mycket aktivt verkat för utflyttad trålgräns. Tillkännagivandet i riksdagen är ett steg åt rätt håll men Vänsterpartiet vill i likhet med WWF ha en starkare permanent reglering av den negativa påverkan som trålningen har på ekosystemen. I riksdagsmotion Biologisk mångfald föreslår ett antal åtgärder
: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/biologisk-mangfald_H9023279.

10. En ny och hållbar skogspolitik

Sedan skogspolitiken utformades för snart 30 år sedan har mycket hänt, bland annat har riksdagen fattat beslut om Sveriges miljömål. Det är emellertid uppenbart att miljömålen inte nås med nuvarande skogspolitik. Medan politiken misslyckas med att styra mot ett ekologiskt hållbart nyttjande av skogen, ökar omvärldens krav på hållbarhet ständigt. Det nyttjande av skogen som följer av dagens politik brister även vad gäller social och ekonomisk hållbarhet. Skogsbruket har inte bara utarmat skogslandskapet utan också gett sämre förutsättningar för samerna att bevara sin kultur och sitt levnadssätt. Lönsamheten är låg, vilket i synnerhet påverkar den enskilda markägaren. I jämförelse med för ett halvt sekel sedan är sysselsättningen markant lägre. Det har dessutom resulterat i skogar som är illa rustade att möta klimatförändringarna. Politikens oförmåga att hantera utmaningarna har orsakat en polariserad debatt och växande konflikter. Läget kräver en bred översyn av skogspolitiken, vilket tydliggjordes i Skogsutredningen 2019. Det är hög tid att politiken tar ett helhetsgrepp om skogsfrågan och börjar styra mot omställning till ett naturnära och hållbart skogsbruk.

Förslag: Besluta om en bred översyn av skogspolitiken för att Sverige ska kunna nå riksdagens miljökvalitetsmål samt leva upp till EU:s naturvårdsdirektiv och kommande EU-krav om ökad kolsänka.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har föreslagit översyn av skogspolitiken genomförs i syfte att stärka måluppfyllelsen av våra miljökvalitetsmål och för att uppnå hållbart nyttjande av naturresurser: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/biologisk-mangfald_H9023279

11. Låt statens skogar vara föregångare för ett hållbart nyttjande av skogen

Offentligt ägda bolag och myndigheter spelar en viktig roll i arbetet med att skapa en hållbar förvaltning av skogen vilket är en förutsättning för att nå Sveriges miljömål, inklusive att upprätthålla ekosystemtjänster. Statligt ägda Sveaskog som är Sveriges största skogsägare har höga hållbarhetsambitioner men brister ofta i implementeringen. Såväl miljörelsen som urfolket samerna har i många år kritiserat Sveaskog för bland annat avverkningar av skyddsvärda skogar, bristande transparens och för att kraftig försvåra för samernas grundlagsskyddade rättigheter att nyttja mark och vatten för renskötseln. För att Sveaskogs verksamhet ska kunna bedrivas på ett hållbart sätt som styr mot miljömålen måste uppdragsbeskrivningen reformeras och avkastningskravet sänkas. Även förvaltningen av skog som ligger under Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket behöver ses över i syfte att nå miljömålen. Det statliga skogsinnehavet uppgår till 17 procent av all skog i Sverige. Det finns en stor potential att snabba på arbetet med att nå såväl nationella mål som internationella åtaganden, om all den statliga marken nyttjas för skydd, restaurering eller inbyten.

Förslag: Ersätt avkastningskravet för Sveaskog med ett generellt samhällsuppdrag till alla de statliga skogsförvaltarna som styr mot att nå de miljömål och internationella åtaganden som rör skog.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet menar att staten bör använda sitt ägarskap av statliga bolag för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska inte gå före samhällsnyttan. De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige ekologiskt hållbart. Det statliga ägandet av skogsområden bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål.

12. Stärk det ekologiska lantbruket

Ekologisk produktion är en integrerad del av det svenska lantbruket och har under lång tid framgångsrikt kombinerat matproduktion och minskad negativ miljöpåverkan. Det bidrar direkt till miljömål som ett rikt odlingslandskap och en giftfri miljö. I ekologisk produktion används ytters få bekämpningsmedel och ingen konstgödsel. Den pågående krisen för ekosystem och biologisk mångfald ökar behovet att ställa om matproduktionen till ekologisk odling. Därför har EU:s från jord till bord-strategi 25 procent ekologisk areal till år 2030 som mål. Sverige har geografiskt givna fördelar för ekoproduktion och bör därför ha än högre ambitioner. För ett långsiktigt arbete med att stärka ekolantbrukets bidrag till en hållbar livsmedelskedja vore riksdagsbundna mål om ekologisk produktion och konsumtion ett sätt att tydliggöra de politiska ambitionerna gentemot branschen. Idag omfattar ekologiskt jordbruk 20 procent av jordbruksarealen i Sverige och ekologiska livsmedel utgör cirka 38 procent av konsumtionen i offentlig sektor.

Förslag: Besluta om riksdagsbundna mål om minst 30 procent ekologiskt brukad areal och 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi delar uppfattningen att det målsättningar bör antas i riksdagen för att stärka ekologisk produktion och offentlig konsumtion. Vi anser det offentliga konsumtionsmålet är väl avvägt till 2030 men anser att Sverige bör anta en högre målsättning gällande ekologiskt brukad areal, men står självfallet bakom mål om minst 30 procent. Se även våra förslag i Hållbart och stärkt jordbruk:https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hallbart-och-starkt-jordbruk_H7021619

13. Oka arealen naturbetesmarker

Naturbetesmarker och slätterängar utgör odlingslandskapets mest artrika miljöer. Biologisk mångfald är i sin tur en förutsättning för såväl ekosystemtjänster, framtida livsmedelsproduktion som resiliens mot klimatförändringar. Samtidigt fortsätter betesmarkerna att växa igen i Sverige. För att vända trenden behöver en större areal gräsmarker skötas med bete, och igenvuxna marker behöver restaureras. Det förutsätter att det är ekonomiskt möjligt för lantbrukare att hålla djur på dessa marker. Dagens miljöersättning täcker inte kostnaderna för att hålla djur på bete, enligt Jordbruksverkets beräkningar, trots höjningen i nya förslaget till strategisk plan. Det finns även många betesmarker som inte passar in inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), där ett kompletterande nationellt stöd kan fylla en viktig roll.

Förslag: Inför full kostnadstäckning (maximal ersättningsnivå) inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har under lång tid lagt budgetförslag för att öka ekonomiska stödet för betesmarker och slätter. Det gynnar biologiska mångfalden och stärker Sveriges möjlighet till ökad självförsörjning av livsmedel. En sådan inriktning kommer vi fortsatt att ha och vi anser att er föreslagna nivå är väl motiverad. Vilken nivå vi kommer att föreslå vara lämplig avgörs dock i vår kommande budgethantering som vi inte kan föregripa i nuläget.

14. Ny skatt på bekämpningsmedel

Användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbrukslandskapet innebär risker både för människors hälsa och för miljön. Bekämpningsmedel är ofta giftiga för fler organismer än vad de är framtagna för att bekämpa. De stannar inte heller på åkrarna där de används, utan kan färdas långa avstånd via jord och i vattendrag och påverka djur och växter. Sverige har länge haft en målsättning om att minska hälso- och miljöriskerna med användningen av bekämpningsmedel, men trots detta har riskerna inte minskat på 25 år. Det beror bland annat på en ineffektiv bekämpningsmedelsskatt, som missgynnar medel med låg risk, och i stället styr användningen mot mer farliga preparat. Två statliga utredningar (SOU 2003:9 och SOU 2017:102), har konstaterat att den nuvarande skattemodellen har varit ett ineffektivt verktyg för att minska riskerna, men trots detta har ingen förändring skett. Samtidigt visar erfarenheter från

våra nordiska grannländer att en riskdifferentierad skatt på bekämpningsmedel effektivt kan styra användningen av bekämpningsmedel inom jordbruket mot mindre farliga preparat.

Förslag: Besluta om införande av en skatt på bekämpningsmedel där skattesatsen sätts utifrån preparatens risker för hälsa och miljö.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi har föreslagit att en ny bekämpningsmedelsskatt differentierad utifrån bekämpningsmedlens olika miljö- och hälsorisker ska tas fram. Se riksdagsmotion Biologisk mångfald:https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/biologisk-mangfald_H9023279

15. Mål för minskad materialkonsumtion

Konsumtion av såväl prylar som tjänster orsakar utsläpp och ökar resursanvändningen. Sveriges och svenskarnas sammantagna konsumtion av råvaror är stor och behöver minska. Sveriges materialfotavtryck uppgick enligt SCB till 255 miljoner ton år 2020, vilket motsvarar nästan 25 ton per invånare. Det globala genomsnittet är 12 ton per person, medan det i ett låginkomstland bara är 2 ton per invånare. Användningen av både förnybara och icke-förnybara resurser behöver minska i samhället, genom både minskad konsumtion och ökad resurseffektivitet. Enligt en rapport²² från det tyska Naturvårdsverket (2018) behöver materialfotavtrycket hållas inom gränsen 5–8 ton /capita och år till år 2050. För Sveriges del innebär det att vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent till år 2050, för att kunna hålla oss inom den planetära gränsen för hållbar resursanvändning.

Förslag: Anta ett mål om minst 75 procents minskning av materialfotavtrycket i Sverige till år 2050.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

16. Dricksvatten utan PFAS

PFAS är en grupp mycket svårnedbrytbara ämnen som sedan 50-talet använts till en rad olika ändamål. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Främsta källan är mat och dryck, eftersom naturen är förorenad av PFAS. Nya rön visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar

---

²² Umweltbundesamt, Resource-Efficient Pathways towards Greenhouse-Gas-Neutrality – RESCUE Summary Report, 2019

att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) anser vara säkert. På EU-nivå förbereds nu ett förbud mot alla PFAS-ämnen, men det kommer inte att lösa problemet med de höga halterna som redan finns i svenska dricksvattentäkter. För att skydda befolkningen i drabbade områden behövs även andra insatser här och nu. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är dock mycket kostsamt för vattenverken, varför staten behöver avsätta pengar till kommunerna för åtgärder som säkerställer ett rent dricksvatten.

Förslag: Oronmärk statliga medel för rening av dricksvatten i kommuner där halterna av PFAS överskrider det hälsobaserade riktvärdet från den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Det framgår inte på vilket sätt medel skulle "oronmärkas" i statens budget, men Vänsterpartiet anser att det behövs statliga medel till kommunerna specifikt för att hantera höga halter av PFAS men även för att generellt öka investeringarna för en mer hållbar vattenhantering.

17. Säkra giftfria materialflöden

Sedan januari 2021 behöver alla företag som producerar artiklar och produkter, eller släpper dem på EU-marknaden, redovisa innehållet av särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnen) till den europeiska databasen för särskilt farliga ämnen (SCIP-databasen). Redovisningsreglerna kommer dock inte åt privatpersoners import via den växande näthandeln. Artiklar och produkter med farliga kemikalier fortsätter därför att oreglerat flöda in till Sverige och EU. Detta underminerar arbetet för giftfria materialflöden i den cirkulära ekonomin, och i slutändan målet för giftfri miljö. Tillgången till information om farliga kemikalier i privatimporterade varor behöver därför vara densamma som för företagsimporterade varor.

Förslag: Uppdra åt Kemikalieinspektionen att undersöka och ge förslag på hur privatimporterade produkters innehåll av farliga kemikalier ska deklarerars.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

18. Skattereform som bidrar till klimat- och miljömål

Sverige uppfyller idag endast 1 av 16 miljömål. Klimatkrisen och naturkrisen är allvarliga hot mot vår gemensamma framtid. Skattesystemet ett viktigt verktyg för att skapa det samhälle vi

vill ha, både genom att ge finansiering till gemensamma ändamål och genom att styra i hållbar riktning. Skattesystemet behöver reformeras för att understödja en effektiv miljöpolitik, i stället för att som nu delvis verka i rakt motsatt riktning genom att subventionera ohållbara metoder. Behovet av en skattereform har lyfts av flera politiska partier då det sedan den senaste stora skattereformen i början av 1990-talet har införts en rad förändringar och undantag, samtidigt som samhället har genomgått stora förändringar med bland annat digitalisering och EU-medlemskap. I en internationell jämförelse har Sverige hög skatt på arbete, låg skatt på fastigheter och kapital, medan moms och bolagsskatt motsvarar genomsnittet. Miljöskatternas andel är drygt 2 procent av BNP, vilket är lägre än genomsnittet inom EU.

Det behövs en genomgripande skattereform som följer principen om att förorenaren betalar, som innebär att alla miljö- och klimatskadliga subventioner avskaffas och som styr mot Sveriges miljö- och klimatmål.

Förslag: Genomför en genomgripande skattereform som tydligt styr mot miljömålen.

Svar: Ja   Nej   Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet anser att en genomgripande skattereform bör utjämna de ekonomiska och regionala klyftorna och främja hållbart resursutnyttjande med låg miljö- och klimatpåverkan i enlighet med våra klimat- och miljömål.

19. Inför tidsbegränsade miljötillstånd

Ett allvarligt problem för miljön är att vi i Sverige har ett system med evighetstillstånd för miljöfarlig verksamhet. När ett bolag väl fått ett tillstånd enligt miljöbalken, kan det fortsätta med sina utsläpp i decennier. Det innebär att många industrier idag har tillstånd som skyddar en föråldrad processteknik och upprätthåller höga utsläpp. Detta drabbar inte bara klimatet utan även miljön i övrigt, till exempel genom utsläpp som orsakar luft- och vattenföroreningar. När miljöbalken antogs av riksdagen var avsikten att tidsbegränsade tillstånd "i stor utsträckning" borde kunna användas, särskilt när det gällde stora verksamheter med kraftig miljöpåverkan. Det skulle underlätta införandet av bästa möjliga teknik och vara i linje med våra internationella åtaganden.²³ Trots detta cementerades praxis i domstolen för det motsatta, det vill säga evighetstillstånd som bara ändras när bolagen själva önskar det. Det är hög tid för en reform mot de förhållanden som råder i många andra länder, där tidsbegränsade tillstånd är norm²⁴. När en anläggning provas, i sin helhet eller för en tillbyggnad, ska domstolen i normalfallet ge ett tidsbegränsat tillstånd för hela verksamheten.

---

²³ Prop. 1997/98:45, del 1, sid. 204, 344, 345 och 480.

²⁴ OECD, Integrated Environmental Permitting Guidelines for EECCA Countries, 2005, sid. 22, länk: <https://www.oecd.org/env/outreach/35056678.pdf>

Forslag: Inför tidsbegransade tillstand for miljöfarlig verksamhet som har en inte försumbar inverkan på miljömålen.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi delar uppfattning att tidsbegransade tillstand bör vara norm for de verksamheter som har mer än försumbar påverkan på miljömålen. Se även våra förslag i riksdagsmotion Klimatkrisen: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/klimatkrisen_H9023277

20. Omvandla miljonprogrammet till miljöprogram

Nästan en femtedel av Sveriges bostäder byggdes under miljonprogrammet. Många av dessa fastigheter är i stort behov av renovering och energieffektivisering. Boverket har uppskattat behoven till uppemot 500 miljarder kronor. Samhällsekonomiskt och miljömässigt skulle energirenovering av miljonprogramshusen samtidigt innebära stora besparingar och vinster. Med väl utformade statliga styrmedel kan fastighetsägarna ges incitament att kraftfullt sänka energianvändningen. I likhet med den danska satsningen på gröna renoveringar under åren 2020–2026 bör renoveringsåtgärderna utformas så att de får positiva effekter for miljö, klimat och hyresgäster. Analyser som konsultforetaget Tyréns gjort visar att investeringar i klimatanpassning och integrerade ekosystem i miljonprogrammet kan skapa viktiga sociala och ekologiska synergieffekter, såsom ett ökat lokalengagemang och högre fastighetsvärden. Jämfört med innerstadsmiljöer har många miljonprogramsområden bättre förutsättningar for naturbaserade åtgärder for klimatanpassning och biologisk mångfald, med stora öppna ytor och mindre hårdgjord mark. Här finns nu en unik chans att halvera energianvändningen, öka trivseln och förbättra förutsättningar for biologisk mångfald i närmiljön utan att lägga kostnaden på hyresgästerna.

Forslag: Satsningar i miljardklassen på statliga styrmedel for gröna renoveringar i miljonprogramsområdena.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vi har i budgetförslag for 2022 föreslagit kraftig utökning av anslaget for renovering och energieffektivisering i det svenska flerbostadshusbeståndet. Vänsterpartiet har även föreslagit en årlig satsning på Moderna och hållbara städer på 2 miljarder. Anslaget ska bl.a. möjliggöra åtgärder for att omvandla hårdgjorda ytor genom att anlägga vattenfördröjande åtgärder som tex växtbäddar. Gemensamt for åtgärderna är att de ska främja klimatanpassning samt miljömålen God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Stödet möjliggör därmed även stöd for stadsnära odling i närmiljön.

21. Skärp miljöambitionerna i offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen i Sverige omsätter mer än 800 miljarder per år, vilket motsvarar ungefär en femtedel av Sveriges BNP. Målsättningen i den nationella upphandlingsstrategin är att inköp ska användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Trots detta visar Naturvårdsverkets senaste utvärdering att Sverige missar 15 av 16 miljökvalitetsmål. Ett förslag till skärpt upphandlingslagstiftning presenterades hösten 2021 och föreslås träda i kraft under 2022. Ambitiösa nationella mål, företrädesvis tillsammans med skärpt lagstiftning, stärker den offentliga upphandlingens strategiska roll för att bidra till att miljömålen uppnås. Att ställa relevanta miljökrav i offentlig upphandling förutsätter både kompetens och ekonomiska resurser. Numera är det möjligt att i upphandling efterfråga miljömärkning. Miljömärkning är ett resurseffektivt sätt för upphandlaren att ställa ambitiösa miljökrav, då märkningsorganisationen står för både kravutveckling och uppföljning. Trovärdigheten ökar också genom att en oberoende part, och inte producenten själv, granskar produkten eller tjänsten efter fastställda kriterier. Genom att anta ett mål för miljömärkta produkter och tjänster i den offentliga upphandlingen kan den i högre utsträckning bidra till att miljökvalitetsmålen nås.

Förslag: Anta ett siffersatt nationellt mål för andelen offentligt upphandlade produkter och tjänster som ska vara miljömärkta med en tredjepartsmärkning.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Klicka här för att ange text.

22. Additionella budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet

Enligt FN:s klimatkonvention är industriländer skyldiga att bistå utvecklingsländer med klimatfinansiering. Finansieringen är avgörande för att låginkomstländer ska kunna genomföra nödvändiga klimatåtgärder och uppnå de globala målen i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Finansieringen ska utgöras av nya och additionella medel, och på ett välbalanserat sätt stödja både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Klimatfinansiering ska inte urholka och konkurrera med stöd till fattigdomsbekämpning och andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, inte minst eftersom hela agendan bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringen.

Förslag: Etablera additionella budgetmål för Sveriges finansiering av klimatåtgärder inom biståndet.

Svar: Ja Nej Vet ej

Kommentar: Vänsterpartiet har under lång tid i budgetförslag föreslagit ett additionellt klimatbistånd, dvs ytterligare ekonomiska medel utöver det ordinarie utlovade biståndet. Vi har som industriland historiskt ansvar att bistå med medel för både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Vi delar uppfattningen att ett additionellt budgetmål för klimatåtgärder inom biståndet bör antas bör antas.